

MAGAZÍN SKUPINY **ARRIVA** / ČÍSLO **05** / PODZIM/ZIMA 2025

ARR VIA

**Design
není luxus
pro elity**

MÍSTA BEZ AUT
Cestování

**OPRAVDOVÉ
ZLOČINY -
PODCAST
ROKU 2025**
Kultura

CO ŘÍKÁ NAŠE DNA
Fenomén

Arriva

Marešnová

 Green Pedal

**NABÍJEJTE
ZADARMO!**

**S KOMPLETNÍ
CERTIFIKACÍ
TESTOVÁNO
V RAKOUSKU**

**Chytré nabíjecí stanice pro elektrokola
a další zařízení bez nutnosti připojení
k síti a stavebního povolení
jsou konečně v ČR.**

- ✓ Zdarma pro uživatele
- ✓ Bez provozních nákladů pro zřizovatele
- ✓ Ideální pro města, firmy i sportovní centra

**Neváhejte a požádejte svého starostu
nebo zaměstnavatele o zřízení těchto
chytrých stanic!**

www.greenpedal.cz

Obsah

- 5** Zkusíte řídit vlak?
- 8** Místa bez aut
- 14** Anna Marešová: Někdy bych šla raději čistit oceán
- 20** Houby, konopí i rybářské sítě coby materiály budoucnosti
- 24** Nejkrásnější nádražky
- 28** Palírny v Česku
- 30** Flashback: Devadesátkové časopisy
- 34** Povídka
- 38** Tajemství starověkých vodních tunelů
- 42** Fenomén: DNA
- 46** Recepty, které mají říz
- 48** Pohádka pro děti
- 51** Zábava
- 55** Podcasty roku 2025

Časopis ARR VIA

Vydavatel: ARRIVA TRANSPORT ČESKÁ
REPUBLIKA, a. s., prostřednictvím
LUOVA PUBLISHING, s. r. o.

Kontakt: ARRIVA TRANSPORT ČESKÁ
REPUBLIKA, a. s., Křižíkova 148/34, 186 00 Praha 8
E-mail: marketing@arriva.cz

Inzerce: lenka@luova.cz

Šéfredaktorka: Helena Dostalová

Grafika: Kateřina Sládek

Foto: ARRIVA TRANSPORT ČESKÁ REPUBLIKA, a. s.,
Shutterstock a fotografové uvedení uvnitř čísla
Toto číslo vychází v září 2025.

Další číslo vyjde na jaře 2026.

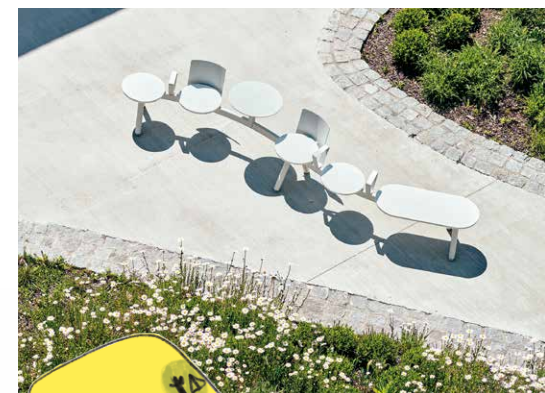
Místo vydání: Praha

Časopis je registrován na Ministerstvu kultury ČR,
registrace MK ČR E 24581.

Vychází 2× ročně

Nevyžádané materiály se stávají vlastnictvím vy-
davatele. Žádná část magazínu nesmí být reprodu-
kována ani jinak užitá bez předchozího písemného
souhlasu. Všechna práva vyhrazena. Informační
materiál ARRIVA TRANSPORT ČESKÁ
REPUBLIKA, a. s., neprodejně.

LUOVA

Vážení a milí cestující,

vítejte na palubě Arrivy. V cestování na železnici nás čeká v příštích letech řada příjemných změn. Tu největší zažijeme v prosinci 2028, kdy s vámi vyrazíme se zbrusu novými vlaky, které budou umět jet až rychlostí 200 kilometrů v hodině, z Prahy na západ Čech. Uspěli jsme v soutěži Ministerstva dopravy a převezmeme od Českých drah expresní vlaky z Prahy do Plzně a Chebu a také z Prahy do Klatov s pokračováním do Železné Rudy. Těším se, že vás svezeme novými, moderními vlaky, které vyvíjí plzeňská Škoda. Už příští rok v prosinci se setkáme také na vlakové lince z Plzně do Domažlic. Modernizujeme pro ni motorové vlaky, které vyrobil švýcarský Stadler. Jejich pohodlí už znáte ze Zlínska nebo jižní Moravy. Je to sázka na jistotu.

Když něco začíná, něco jiného zpravidla končí. V roce 2029 nás bude čekat i jedno společné loučení. Po deseti letech pravidelného setkávání předáme severočeské rychlíky naopak my kolegům z RegioJetu.

Na příští sezonu bude mít už drtivá většina našich motorových rych-

líků, s nimiž cestujete do Rakovníka, Turnova, Tanvaldu, Pardubic, Rumburku, Kolína nebo Ústí nad Labem, připravenou klimatizaci. Jsem rád, že jsme také zvládli na linky v okolí Hodonína nasadit vlaky s vlakovým zabezpečovačem ETCS mnohem dříve, než nám ukládala smlouva s Jiho-moravským krajem. Díky tomu mohly výluky a mimořádné přestupy skončit s předstihem.

I když jsem dnes šéfem, rád vzpomínám na své studentské začátky, kdy jsem sloužil jako výpravčí a v pauzách mezi vypravenými vlaky ležel v učebnicích a připravoval se na zkoušky.

Železnice si moje srdce získala natolik, že jsem se odhodlal splnit si před pár lety dlouholeté přání řídit vlak a prošel jsem kurzy na strojvedoucího. Pokud je to i váš sen, rádi vám ho pomůžeme splnit. Když se začtete do tohoto čísla časopisu, dozvíte se, co obnáší stát se, jak se říká, fírou. Napíšte nám nebo zavolejte. Rádi z vás strojvedoucího uděláme. Je to náročné, ale krásná práce.

Těším se, že se potkáme v našem vlaku.

Daniel Adamka
generální ředitel, Arriva

Zkusíte řídit vlak?

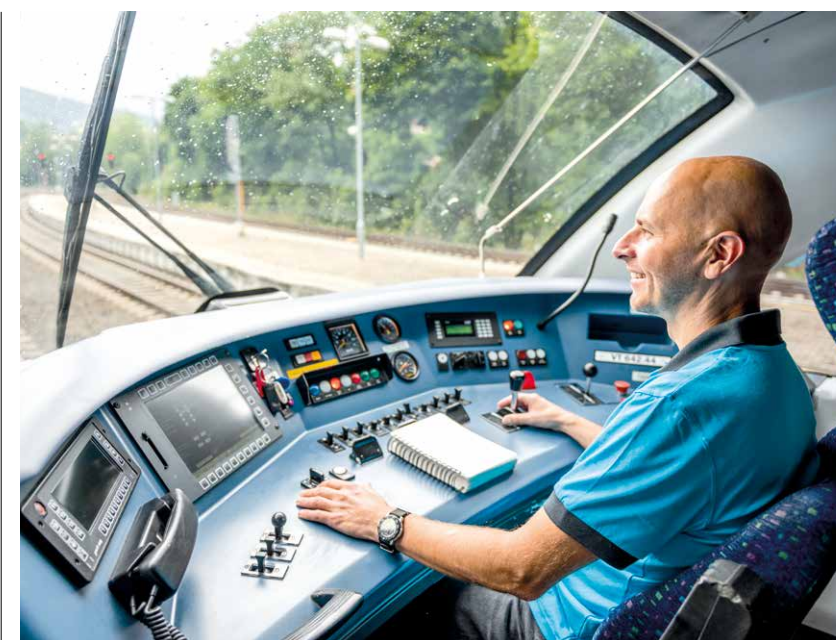
t Ondřej Kubala
f Michael Kudela

Tenhle sen má řada z nás. Být strojvedoucí. A dávno už neplatí, že je to práce jen pro chlapy. I u nás v Arrivě vás svezou dámy. Názory na to, jak je profese těžká, se různí.

Občas někdo napíše na sociálních sítích, že dneska ji může dělat každý, a zapochybují nad kvalitou dnešních fírů, jak se v branži říká. Jenže získat oprávnění řídit vlak zas taková sranda není. A ještě menší legrace je si na tu mašinu skutečně sednout a s plnou odpovědností vyrazit s několika stovkami cestujících nebo těžkým nákladem za zády na trať. Pojďte se s námi podívat, co vlastně obnáší stát se strojvedoucím.

Začneme tím, kdo se jím může stát. V praxi každý, který projde zdravotní prohlídkou, absolvuje potřebné kurzy, složí zkoušky a zvládne jízdní výcvik v zácviku pod dohledem zkušenějšího kolegy.

Strojvedoucí jsou různí. Někteří jsou nadšenci do železnice od dětství, jednoduše si šli za svým snem. Jiné přestala bavit jejich práce v kanceláři a chtějí prostě změnu. Je úplně jedno, jaká je vaše původní profese. Není ale jedno, jakou máte školu. Na strojvedoucího potřebujete středoškolské vzdělání s výučním listem dopravního, elektrotechnického, strojního nebo stavebního směru. Jestliže máte maturitu

a vyšší vzdělání, technické zaměření už řešit nemusíte.

U nás v Arrivě vám tenhle sen rádi pomůžeme splnit. Máme vlastní akreditované školicí středisko a nové kurzy pro budoucí strojvedoucí otevíráme i několikrát za rok. A navíc vám celý kurz zaplatíme, pokud se domluvíme, že s našimi vlaky pak budete minimálně pět let jezdit. V průměru si jako hoto-ví strojvedoucí vyděláte kolem 55 tisíc hrubého. Každý měsíc se to ale může měnit. Někdy budete mít více směn, jindy více víkendů, které jsou s příplatkem, a rázem si odnesete i přes 70 tisíc. A plat, i když nižší, od nás budete dostávat už od okamžiku, kdy do našich kurzů nastoupíte.

Upřímně ale také musíme říct: Na řízení vlaku naopak rovnou zapomeňte, pokud jste měli někdy oplétačky s alkoholem při řízení nebo s jinými úmyslnými trestnými činy. V zákoně o dráhách je jasně napsáno, že budoucí strojvedoucí nesmí být souzen za úmyslný trestný čin, což je i alkohol za volantem, pokud existuje podezření, že by takový

skutek mohl spáchat i při řízení drážního vozidla. Což platí také po celou dobu aktivní kariéry strojvedoucího.

Kurzy na strojvedoucí jsou přece jen těžší než řidičák na cokoliv, co jezdí po silnici. Potom si to ovšem můžete užít naplno a budete svištět krajinou při nádherných západech a východech slunce. Jen vy a vlak. Tuto práci milují tisíce lidí po celém světě a neměli by. Jestli vás láká, zkuste ji s námi také.

↓ Kde se vzal fíra

Slovo fíra je z němčiny. Triebfahrzeugführer, někdy lidově i Lokführer, znamená strojvedoucí vlaku, jen jsme si to u nás trochu počeštili. Také jsme slovo začali skloňovat (fíra, bez fíry...) a poslední dobou mě některé strojvedoucí upozornily na ženské oslovení fírka.

→ **Chcete se také stát fírou? Nechte nám kontakt!**

Cesta na lokomotivu

Budoucí strojvedoucí nejvíce zápasí s elektrotechnikou a fyzikou. Řadu z nich v kurzech překvapí, říká David Philipp, který školí strojvedoucí v soukromém sektoru od roku 2016. Nejde ale o nic nepřekonatelného, jen to chce chuť. Sám je fírou 30 let. Patří k těm, kteří dráze věnovali celý svůj život.

Může se stát strojvedoucím kluk nebo holka z ulice?

To se standardně děje. První, co budeme řešit, je lékařská prohlídka podle vyhlášky. S brýlemi už na lokomotivu dnes smíte, pokud ovšem nemáte více než pět dioptrií. Problém je ale případná šeroslepost, špatný barvocit či prostorové vidění. Možná vás ale překvapí, že řada lidí pohoří třeba na testech sluchu na odborném vyšetření. A čekají vás také přísné psychotesty.

Pak můžu do kurzu?

Zatím do prvního z kurzů. Ten je daný 120 hodinami teoretické výuky, říká se tomu všeobecná odborná způsobilost. Smějí ho dělat jen Drážním úřadem akreditovaná školicí střediska. Tam se naučíte, jak celá železnice funguje. Jak se řídí provoz na dráze, jak funguje infrastruktura, jaká je konstrukce vozidel, řešíme základy fyziky nebo elektrotechniky a probereme i obrovské penzum informací z legislativy. Na závěr vás čeká zkouška na Drážním úřadě.

Je těžká?

Jak pro koho. V testu je 100 otázek. Mi-

nimálně na 80 z nich musíte odpovědět správně a pak můžete jít k ústní zkoušce. Tam musíte zkušebnímu komisaři dokázat, že tomu, co jste do testu napsal, také rozumíte. Když zkoušku složíte, smíte požádat o licenci strojvedoucího. Ta vám bude platit v celé Evropské unii.

A pak můžu jít na vlak?

Zdáleka ne. Zatím jsme tak ve čtvrtině cesty. Následuje kurz na takzvanou trakci. Tady se už další postup liší podle toho, jestli budete jezdit s elektrickým vlakem, s motorovým, nebo s některými speciály, které se na kolejích objevují. Tam se už budete učit do detailu konkrétní vozidla, na nichž byste měl jednou pracovat.

Jak je kurz dlouhý?

Je to 80 hodin a pak půjdete do dalšího kurzu také na 80 hodin. Ten se týká železniční infrastruktury. Tam se probírají všechny předpisy provozovatele dráhy, a je jich opravdu hodně. Nejde zdaleka jen o to, co znamenají barvy na návěstidle a jak se vypravuje vlak ve stanici. Musíte umět základy staničního zabezpečovacího zařízení, rádiové komunikace a tak dále.

Vím, že jsem netrpělivý, ale pak už budu moct konečně řídit vlak? Zatím jsme desítky hodin v učebně...

Už se tam blížíte. Na tyto kurzy navazuje 480 hodin praktického jízdního výcviku. To je pro všechny stejné, nesmíte z toho uhnout. Jízdní výcvik už děláte u dopravce, u nějž budete chtít pracovat. Nejde jen o to, umět řídit vlak, ale i zvládnout všechny technologie u dopravce. Odstavení vozidla, tankování, přejímku vlaku před provozem... není toho málo. A zároveň začínáte jezdit pod dohledem zkušenějšího kolegy.

Jízdní výcvik končí jako v autošcole jízdou s komisařem?

Vlastně je to podobné. U dopravce skládáte zkoušku ze zvláštní odborné způsobilosti před nastoupenou komisí. Tu zkoušku musí dopravce ohlásit na Drážní úřad a ten může přijít na kontrolu. A také chodí. Musíte obstát v písemné části, ústním pohovoru a v praktické části, kde předvedete, že s vlakem umíte jezdit a že se umíte správně zachovat na trati. Když to dáte, jste hotový strojvedoucí a můžete vyrazit na trať.

Jak dlouho všechno trvá?

Záleží na tom, kolik máte času. Jsou lidé, kteří kurzům věnují všechno, a jiní, kteří je dělají třeba při práci. Chtějí se stát strojvedoucími a změnit zaměstnání, ale zatím si nemohou dovolit odejít ze své práce a být bez příjmů. Ti nejlepší, kteří se výcviku věnují, jsou šikovní a zkoušky zvládnou napoprvé, to dokázali za 10 měsíců. Ale standardní doba bývá jeden rok až rok a půl.

David Philipp

Hned po maturitě nastoupil do lokomotivního depa jako elektromechanik silnoproudých zařízení, tam si přičichl k provozu. Třináct let řídil i pražské metro na lince B. Od roku 2012 jezdí s dálkovými spoji pro RegioJet, vozí pracovní vlaky pro Strabag nebo Swietelsky, mnoho směn odjezdil v Arrivě a vidat ho můžete i na nostalgických linkách KŽC Doprava. Dodnes svou práci miluje.

Markéta Veselá

Markétě je dvacet a měla jasno od dětství. Zatímco jiní toužili stát se zpěváky nebo astronauty, ona chtěla řídit vlak. Doma neměli auto, a tak pro ni bylo cestování po železnici běžné – zároveň ale výjimečné. Fascinovala ji krajina za oknem, pravidelný rytmus kolejí i síla strojů. Už jako dítě tíhla spíš k technickému světu než k panenkám. „Byla jsem hodně klucičká. Hrál jsem si s dinosaury, vlaky, letadly. A můj nejlepší kamarád je dodnes kluk,“ říká s úsměvem.

Po základní škole se proto rozhodla pro střední školu v Břeclavi se zaměřením na dopravu. Výcvik na strojvedoucí zvládla bez potíží, i když přiznává, že některé části byly náročné. „Alternátory, motory – v tom jsem tápala. Byly i slabší chvíle, ale já i moje dvě kolegyně jsme to zvládly.“

Během studia i praxe se nevyhnula předsudkům a posměškům. „Občas někdo řekl, že na to holky nemají, že to stejně nevydržím a že jsem trapná, když mě baví vlaky. Já jsem si z toho ale nic nedělala, prostě jsem si šla za svým,“ říká hrdě. A když má náročné dny, vzpomene si, že se jí přece splnil sen. „Mám ráda, když můžu mávnout dětem u přejezdu nebo na ně zahoukat. Je to chvilka, ale člověk vidí, že jim to udělá radost.“

FOTO: PAVOL BIGOŠ

Podívejte se na video Arriva v akci, které jsme věnovali našim novým strojvůdkyním.

Na západ Čech vyjedeme s novými vlaky od Škody

Jak budou vypadat naše nové vlaky jezdící z Prahy na západ Čech? To byl nejčastější dotaz po výhře v soutěži Ministerstva dopravy na zajištění provozu na lince Ex6 z Prahy přes Plzeň do Chebu a na rychlíkové lince R16 Praha – Beroun – Plzeň – Klatovy.

Podpisem smlouvy na zajištění provozu naplňujeme strategii, kterou jsme si v Arrivě vytyčili: vstoupit do nového segmentu elektrické dálkové dopravy s jasným cílem – nabídnout vyšší komfort a ekologicky šetrné cestování.

Naše nové jednotky, které budou vyrobeny v České republice, přinesou nejen moderní design s tyrkysovým nátěrem, fialovou linkou táhnoucí se po celé délce vlaku a výrazným X, ale především větší pohodlí díky širším sedadlům, větším rozestupům mezi nimi a palubnímu občerstvení. Při přípravě jsme mysleli i na cyklisty – ve vlcích bude dostatek prostoru pro kola, což ocení zejména ti, kteří míří na Šumavu nebo do lázeňských oblastí. Zároveň klademe důraz i na udržitelnost. Díky systému automatického vedení vlaku očekáváme významné úspory elektrické energie. Jsme hrdí, že při výrobě vlaků podporujeme i náš domácí průmysl – většina komponent bude pocházet od českých dodavatelů.

Koupíme 22 moderních nízkopodlažních elektrických jednotek nové generace, které budou umět jet rychlostí

až 200 km/h a vyrobeny budou ve dvou verzích. Šestnáct jich bude třívozových a šest ve čtyřvozovém provedení v celkové hodnotě přesahující sedm miliard korun, což představuje jednu z největších investic v historii Arrivy v Evropě. Vlaky budou klimatizované, s informačním systémem, wi-fi připojením, zásuvkami pro dobíjení drobné elektroniky nebo kamerovým systémem. Úrovňový nástup a nízkopodlažní interiér zajistí pohodlné cestování osob s omezenou schopností pohybu. Samozřejmostí je i bezbariérová toaleta.

Třívozová jednotka nabídne 224 míst k sezení a určena je především pro linku R16 Praha – Beroun – Plzeň – Klatovy a jako posila pro linku Ex6 Praha – Plzeň – Cheb. Bude mít rozšířený prostor pro přepravu jízdních kol a občerstvení na palubě zajistíme pomocí automatu i s teplými nápoji. Čtyřvozová jednotka bude mít 315 míst k sezení, včetně první třídy, pro kterou je vyčleněn celý jeden vůz. Během cesty bude možné se občerstvit v bistro oddílu. ●

Kam auta nemohou

V Evropě sílí trend měst bez aut. Přibývají zóny, kde mají přednost pěší, cyklisté a veřejná doprava – a jsou i místa, odkud auta zmizela úplně, často už před desítkami let. Vydejme se na procházku tam, kde vládnu lidé, ne motory.

✚ Vít Štěpánek   📷 shutterstock.com

← Nizozemsko

V žádné jiné evropské zemi nemá bezmotorová doprava – tedy přesuny na kole a pěšky – tak výsadní postavení jako v Nizozemsku. Tvoří téměř 40 procent všech cest, ve velkých aglomeracích dokonce výrazně víc. S tím ruku v ruce přicházejí stále přísnější omezení pro automobily. Historická centra nizozemských měst jsou pro vjezd soukromých vozů vesměs uzavřená. Tam, kde je ještě vjezd povolen, vystoupaly poplatky za parkování do takových částek, že si to většina řidičů rychle rozmyslí.

Zóny se zákazem vjezdu automobilů se v mnoha nizozemských městech v posledních letech plošně znásobily. Zásobování obchodů motorovými vozidly je možné jen se speciálním povolením, obvykle dvě až tři hodiny denně brzy ráno – a dodržování se přísně

hlídá. Nejodvážnější je Amsterdam: tam od roku 2030 nebudou smět vjet žádná auta se spalovacím motorem do oblasti vymezené dálnicí A10, což zahrnuje nejen centrum, ale i některá předměstí.

Výsledkem je, že nizozemská města jsou mimořádně přívětivá pro pěší i cyklisty a zároveň čistá a tichá. Ano, pomáhá tomu rovinatý terén – projekt pět kilometrů přes Amsterdam s nulovým převýšením je přece jen snazší než se škrábat v Praze ze Smíchova na Petřín. Rozhodující je ale špičková infrastruktura: pěší zóny a cyklopruhy jsou barevně odlišené, všudypřítomné a ve výborném stavu. Turisté neznalí místních poměrů by si ale měli dát pozor – paradoxně jim hrozí větší nebezpečí od cyklistů než od aut. Místní jezdí po cyklostezkách svižně a s chodci ve svém pruhu jaksi nepočítají.

Vzorovým projektem čtvrti bez automobilů je v Nizozemsku nově vznikající rezidenční oblast Merwede na jihu historického Utrechtu. Budoucích 12 000 obyvatel bude mít k dispozici 21 000 stání pro kola, ale ani jedno parkovací místo pro auto. Kdo bude potřebovat odvézt či přivést větší náklad, bude si moci na okraji čtvrti půjčit elektromobil.

A kam se v Nizozemsku vydat za městskou pohodou bez hluku a zplodin z aut? Amsterdam a zmíněný Utrecht rozhodně nevynechejte. Překvapivou směs zajímavostí s kulisami obrovského přístavu nabízí Rotterdam, mezi nejkrásnější menší města patří bezesporu Leiden. A kdo chce zkusit něco netradičního, může vyrazit do Giethoornu – „nizozemských Benátek“ na severu země – nebo do Lelystadu, města vybudovaného na vysušeném dně bývalého mořského zálivu.

↓ Švýcarsko

Úplný zákaz provozu automobilů platí ve Švýcarsku ve více než desítky menších měst a obcí, z nichž některé toto omezení zavedly již před desítkami let. Jde vesměs o horská střediska, která jsou tak dostupná pouze vlakem, respektive lanovkou.

Jedním z nejslavnějších je Zermatt. Tamní správa „vyhnala“ automobily z města již v roce 1931, a jak je ve Švýcarsku zvykem, nařízení se aplikuje důsledně a bez výjimek. Kdo váží cestu pod Matterhorn automobilem, musí ho nechat v obci Täsch, šest kilometrů od Zermattu. Odtud jezdí vlaky každou chvíli a do centra vás dopraví

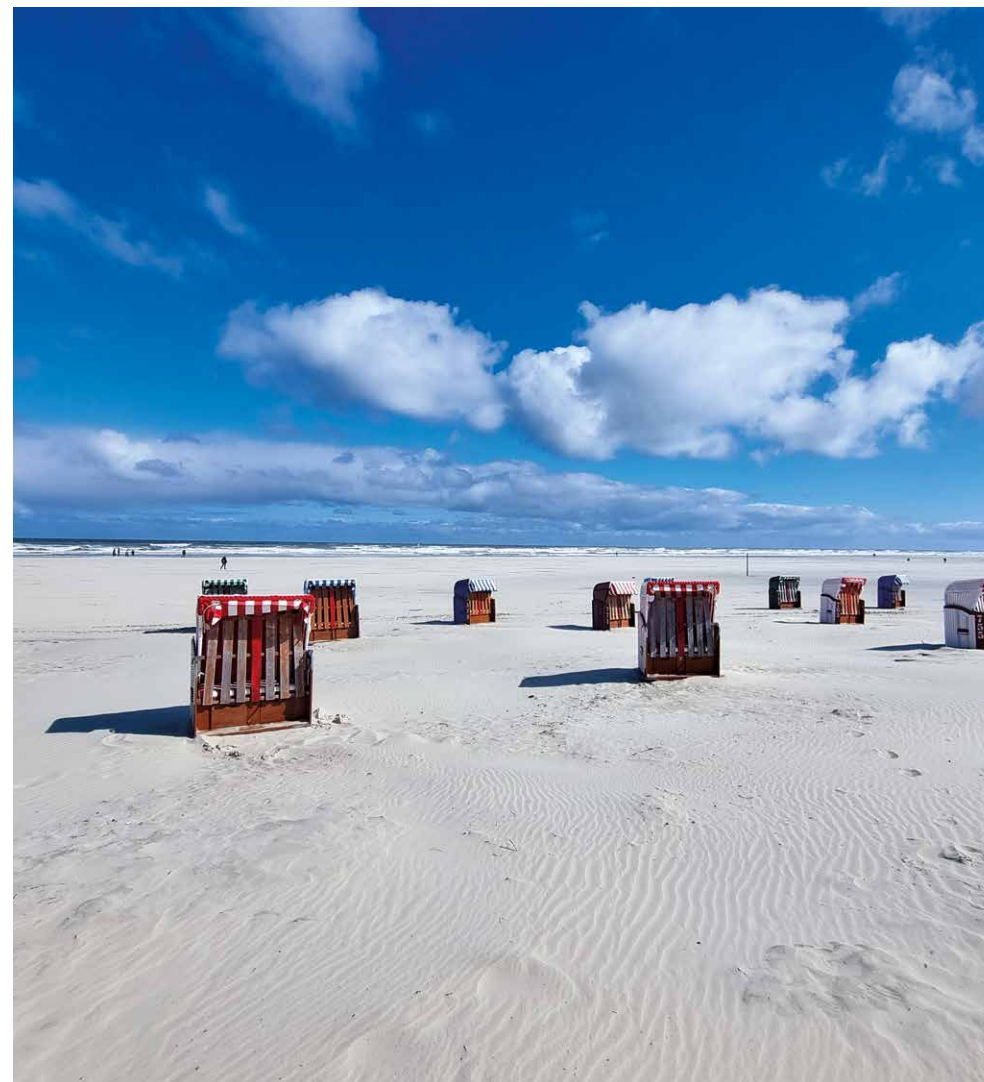
za 12 minut. Alternativou je dražší certifikovaný taxík. Po Zermattu se můžete pohybovat pěšky, na kole, dvěma linkami elektrobuse nebo využít místní elektrické taxíky – všechny vozy se tu vyrábějí přímo na místě.

Podobným příkladem je rovněž proslulý Wengen, horská obec v centrálním Švýcarsku v regionu Jungfrau. Auta parkují v městečku Lauterbrunnen v údolí a dál se pokračuje ozubnicovou železnicí. Navíc ne tak ledajakou, vlaky zdolají téměř pětisetmetrové převýšení během 13 minut.

Pro pohyb po samotném Wengenu, jehož ekonomika dnes zcela závisí na turismu, je první volbou pěší chůze i proto, že na rozdíl od Zermattu jde

o značně strmý terén. Pěšky se sem ostatně můžete dostat i po značené cestě zespodu z Lauterbrunnenu. Téměř dvouhodinový výšlap ovšem vyžaduje solidní fyziku.

Dalším zajímavým příkladem je trojice středisek Bettmeralp, Fiescheralp a Riederalp nad městem Brig. Nemají železnici, takže přístup zajišťují lanovky s převýšením kolem tisíce metrů. Místní i turisté je využívají každý den – děti na cestu do školy, dospělí na nákupy. V těchto vesnicích ve výšce 1 900-2 200 metrů žije jen několik stovek obyvatel, ale v sezoně je zaplní návštěvníci, lákaní klidem, výhledy na Walliské Alpy a trasami nad Aletschským ledovcem.

↑ Východofríské ostrovy

Jak v Severním, tak v Baltském moři lemuje německé pobřeží množství ostrovů. Zatímco na největším z nich, Rujáně (Rügen), panují, co se dopravy týká, běžné poměry jako na pevnině, některé z těch menších jsou již desítky let bez automobilového provozu.

Patří k nim většina z řetězce Východofríských ostrovů mezi ústími řek Vezery a Emže. Sedm z nich je obydlených, od pevniny je dělí pás mělkého moře, který se při odli-

vu promění v písečné plochy – tzv. watty. Kromě největšího Borkumu je na všech automobilová doprava zakázaná. Hlavním dopravním prostředkem je kolo, někde také koňská spřežení. Na ostrově Spiekeroog dokonce funguje jediná koněspřežná železnice v Německu.

Turistickým hitem jsou na Východofríských ostrovech hlavně tamní písečné pláže, v létě poseté typickými proutěnými koši, které dovolenkáře chrání před větrem. Ten zde fouká téměř neustále.

Některé z více než desítky švýcarských horských obcí, kam nesmí automobily, k zákazu přistoupily již před desítkami let – slavný Zermatt tak učinil v roce 1931. V německém Freiburgu činí podíl bezmotorové dopravy na cestách po městě přes 80 procent a stále stoupá. A do širšího centra Amsterdamu nebudou od roku 2030 smět auta se spalovacím motorem vjet vůbec.

→ **Hiddensee**

Na druhé straně, při baltském pobřeží Německa, leží ve stínu mnohem větší a známější Rujány ostrov Hiddensee, který představuje nefalšovanou oázu klidu. Téměř 17 kilometrů dlouhý, ale povětšinou jen několik set metrů široký ostrov nabízí překrásné pobřežní scenerie. Asi tisícovku stálých obyvatel vyruší z jejich zjetého životního rytmu za pěkných letních dní vždy jen pár stovek návštěvníků, kteří tam přijíždějí dopoledne na výlet z přístavu Schaprode - aby týž den večer zase odjeli.

K pohodě na Hiddensee výrazně přispívá zákaz provozu automobilů, který tam vstoupil v platnost místní vyhláškou už v roce 1927. Výjimku mají pouze veřejné služby a pár místních farmářů, a i ti v posledních letech vesměs přešli na elektromobily. Pokud na Hiddensee hodláte překonávat větší vzdálenosti, můžete si půjčit bicykl, případně se nechat svézt v drožce tažené koňmi.

Jižní část ostrova, chráněná před větry, je zcela plochá, zatímco severozápad zdobí poměrně vysoké duny a kopcovitý terén. Nejvyšší bod dosahuje 72 metrů nad mořem a stojí na něm maják Dornbusch - silueta červeno-bílé stavby je vidět na míle daleko. Připlouváte-li lodí do přístavu v obci Kloster, dostanete se k majáku nenáročnou, asi dvoukilometrovou procházkou jedním směrem. Odtud se otevírá jeden z nejkrásnějších výhledů na ostrov.

Mezi vesnicemi Kloster a Vitte, na západním pobřeží Hiddensee, najdete informační středisko národního parku Vorpommersche Boddenlandschaft. Můžete se zde seznámit s výjimečnými ekosystémy pobřežních mělčin - oblastí s unikátní flórou a faunou, kterou jinde jen tak neuvidíte.

↑ **Freiburg im Breisgau**

Byť prakticky všechna města v Německu v současnosti automobily ze svých širších center vytlačují, jedno z nich se přece jen vymyká. Ve Freiburgu im Breisgau, asi čtvrtmilionovém městě na jihozápadě země, totiž začali upřednostňovat bezmotorovou a hromadnou dopravu již v 70. letech 20. století a výsledky jsou znát na první pohled.

Přijedete-li do Freiburgu vlakem, první, co vás upoutá po opuštění nádraží, jsou nekonečné proudy cyklistů, křižujících město všemi směry po bezvadně vyznačených a udržovaných cyklostezkách a cyklokoridorech. Vynikající a velmi hustá je místní tramvajová síť a taky jde o město krátkých vzdáleností - skoro všechno lze zařídít během pár minut pěšky. O auta zavádíte v širším centru jen výjimečně.

Výsledkem je, že podíl veřejné či bezmotorové dopravy na přesunech

po městě se blíží 80 procentům a například pro cesty do práce používá jízdní kolo polovina obyvatel. Tamní čtvrť Vauban ze svého teritoria vytlačila automobily prakticky úplně, toleruje se pouze pomalý příjezd v případě, že obyvatelé potřebují přivést či odvézt něco objemného, nikoli však parkování.

„Do infrastruktury pro cyklisty, pro usnadnění pěšího pohybu, stejně jako do vylepšení hromadné dopravy jsme v posledních letech investovali hodně peněz a výsledky jsou tady: ve Freiburgu se žije lépe než dříve,“ řekl při nedávné prezentaci plánů dalšího rozvoje tamní bezpartijní starosta Martin Horn. Stojí v čele města, kde úřady, muzea, památky a podobné instituce v kapitole „přístup“ uvádějí zhruba toto: *Pokud ještě jezdíte autem, využijte prosím některé z odstavných parkovišť na okraji města a dojeďte k nám na bicyklu či veřejnou dopravou.*

↓ **Místa a oblasti bez automobilů**

Provoz soukromých automobilů je zakázán například i v těchto dalších lokalitách (výběr):

- **Francie:** Frioulské ostrovy u pobřeží Marseille
- **Itálie:** Benátky a satelitní ostrovy (Murano, Burano, Torcello), ostrov Alicudi (Liparské ostrovy), Tremitské ostrovy u pobřeží Apulie
- **Rakousko:** obec Hallstatt
- **Nizozemsko:** ostrov Schiermonnikoog
- **Chorvatsko:** ostrov Prvić nedaleko Šibeniku, ostrov Silba nedaleko Zadaru
- **Řecko:** ostrov Hydra nedaleko Atén
- **Spojené království:** ostrov Sark (Normanské ostrovy), některé menší ostrovy při pobřeží Velké Británie
- **Keňa:** ostrov Lamu
- **Seychely:** ostrov La Digue

ANNA MAREŠOVÁ

Někdy bych šla raději čistit oceán

t Helena Dostalová f Lukáš Bíba, Lenka Bukačová, archiv Anny Marešové

Anna Marešová stojí na hraně – mezi světem, který tvoří, a světem, který pozoruje. Je designérkou intimních pomůcek, pražských tramvají a v poslední době ji uchvátily lanovky. Dnes však rozhovor překvapivě nezačínáme jejími úspěchy, ale filozofováním nad smyslem výroby na planetě topící se v přebytku.

Která místa vás v Praze fascinují?

Mám ráda brutalistní stavby, třeba Pragerovy kostky. Ale oblíbených míst mám spoustu, od puberty se vždy cítím dobře na Jiráskově mostě, má nízké zábradlí a je pro mě takovým symbolem čistoty. Možná to bude znít pateticky, ale pokaždé když jdu z Letné domů na Malou Stranu, uvědomím si, jak je Praha krásná. Je neuvěřitelná v tom, že má opravdu mnoho nádherných výhledů – z Pražského hradu, Petřína, Vyšehradu. Londýn je třeba úplná plac-ka. A také máme řeku – když má město řeku, má život, svou žílu. Občas mi přijde, že si toho nevážíme, že bychom mohli mít špičkové město, ale tou naší českou povahou to vždycky shodíme.

Co by podle vás mohlo být lepší?

Z Malé Strany bych třeba vyhodila devadesátkové obchody a další nesmyslný balast, aby královská cesta byla šik

a vyhnula se lacinému turismu. Myslím, že se v Praze prostředky plýtvá, chybí nám vize, kam vlastně směřujeme, což je škoda. Můj objev letošního roku je primátor Bratislavy Matúš Vallo. To je nádherný příklad toho, jak se dá pracovat s městem, že nejde jen o peníze, ale o smysluplný výsledek. Když jdu po Praze, některé zásahy nesu těžce a je mi z nich smutno.

Dívat se na svět vašima očima musí být náročné.

To ano, ale pak si řeknu, že to stejně nezměním, a snažím se radovat z těch povedených věcí. Ale k mojí profesi patří, že se rozhlížím kolem sebe a není mi to jedno.

Co pro vás znamená slovo design?

Už na škole mě fascinovala estetická i technická stránka designu. Milovala jsem praktické věci – zásuvky, kliky,

všechno, co lidé denně používají. Postupně jsem si uvědomila, že nejde jen o to, aby věci vypadaly hezky, ale také aby fungovaly – jejich ergonomie, funkce, to byl další level.

Pak začnete přemýšlet ještě šířeji – jak se věci vyrábějí, z čeho, jestli jsou udržitelné. Průmyslový design by měl být pro široké davy, ne jako umění, kde máte jeden obraz, jeden kus a někdy jen pro jednoho člověka. Přesně tak vznikl – evolucí od řemeslníků k sériové výrobě. Zpočátku se věci vyráběly jen technicky, nikdo neřešil, jak vypadají. Až později se začalo pracovat na tom, aby i výrobek z formy vypadal dobře.

Není udržitelnost dnes jen módní pojem?

Zatím jsem nenašla lepší slovo, ale používám ho vědomě. Mnoho firem, které chtějí být zajímavé, si napíše „jsme udržitelní“, aniž by bylo jasné jak.

Je smutné vidět výrobky, které se vyrábějí na kvanta v Asii. Dříve to bylo tak, že někdo dovážel zboží z Číny a tady se prodávalo, teď Čína prodává přímo. Dost mě to děsí. Co s tím budeme dělat? Máme kolem sebe neskutečně moc věcí, oblečení, které si vezmeme párkrát na sebe. Svoji disertační práci jsem před osmi lety končila tím, že designér někdy může přispět světu tím, že věc, která nedává smysl, ani nenavrhne. Proto se snažím dělat projekty, které smysl mají. Třeba prostředky MHD.

Občas si říkám, že musí přijít něco, co nám otevře oči.

Kdyby věc, kterou vyhadzujeme, měla hodnotu, nedělo by se to. Dobrým příkladem jsou vratné kelímky na festivalech. Nevzniká bordel, protože každý kelímek má hodnotu padesát korun. Tady ten princip funguje.

Viděla jsem výstavu, kdy afričtí designéři zpracovávali odpad. Jeden dělal komodu z barelu na naftu. Rozřezal ho, rozválel, udělal plechy a z nich postavil komodu. Byla krásná - zdobil ji kus nápisu Shell. Tohle je zpracování, které věci vrací hodnotu.

Čína má všechny možné technologie, té už se v některých odvětvích jen tak nevyrovnáme. Ovšem možná všichni jednou dojdeme do bodu, kdy zapomeneme vyrábět úplně. Pak začneme sbírat už vyrobené věci a z nich něco dělat. Občas přemýšlím nad tím, co dává a nedává smysl - a pak si řeknu, že zavřu firmu a pojedu čistit oceán... To jsme se dostali k tématu, že?

Tak se pojďme posunout. Co je pro vás důležité při designu dopravních prostředků?

Design hromadného dopravního prostředku má vydržet třicet až čtyřicet let, takže je výzva udělat prostředek

↑ Přípravovaná lanovka na Ještěd.

funkční a tak, aby design fungoval celá ta léta, a jak já říkám, „nerozčiloval“. U lanovky na Petřín jsme teď již v úplném detailu, protože právě dokončujeme technickou dokumentaci a část už je ve výrobě. A možná jsme v detailu víc, než je někdy zvykem, ale já si myslím, nebo spíš vidím, že na detailech záleží. Ale když se ještě vrátím k návrhu, tak tam se snažíme prostor vyčistit, oprostít jej od zbytečností a taky tam netlačit ego.

Život lanovky tvoří lidé, kteří v ní jedou. Mají se cítit komfortně, mít dobrý výhled, vědět, kam si sednout. Snažím se, aby dopravní prostředky byly jemné a příjemné. Když věci neladí nebo jsou na sílu, tak mě vyloženě obtěžují, jako třeba fialové sedačky, červené tyče

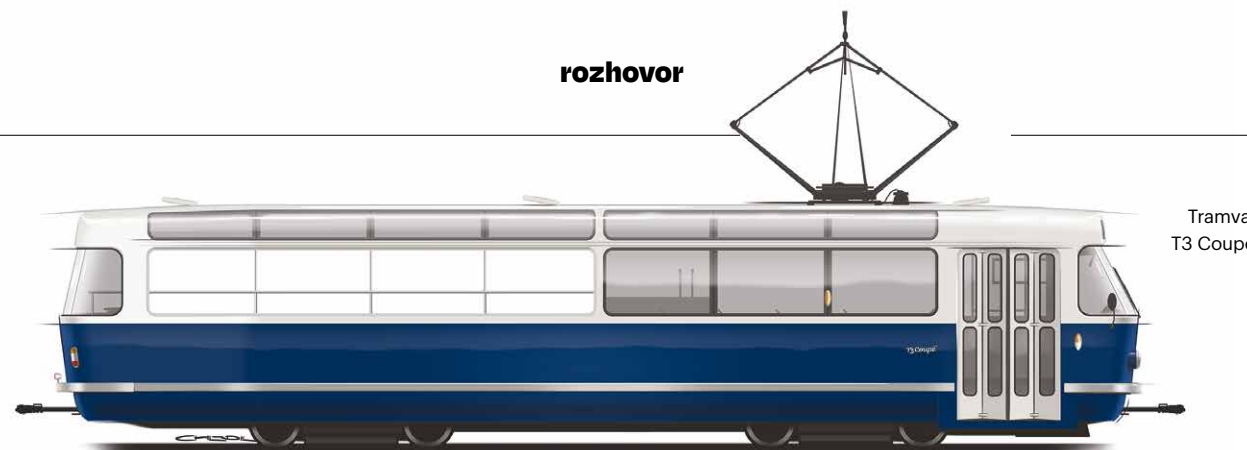
a studené modré světlo v metru. Veřejná doprava může být stresový faktor, proto se ji právě snažíme dělat co nej příjemnější.

U designu myslím opravdu na uživatele. Mám svou filozofii - chci, aby věci dávaly smysl. To je můj rukopis.

Lanovka na Petříně má mrkat a červenat se. Kde je hranice mezi emocí a estetikou?

V zadání stálo, aby lanovka měla „něco navíc“, nějakou emoci, která ji spojí s Petřínem. Moc tyhle věci nemusím, tak jsme se k tomu snažili přistoupit jinak. Bavili jsme se o tom tak dlouho, až nás napadla tahle srandička. V momentě, kdy se lanovky potkávají na výhybce, jedna mrkne světlem a druhá zčervená.

rozhovor

Tramvaj T3 Coupé

Má to vystihnout romantiku Petřína. Nechtěla jsem zamilované emoce vyjadřovat třeba srdíčky. Sice tam jezdí 80 procent turistů, což by pro ně bylo zábavné asi jako zámečky na mostě, ale pro mě jsou důležitější ti, kteří tam žijí a jezdí denně. A sáhnout na něco, na co jsou lidé zvyklí, není úplně snadný úkol.

To platí také u lanovky na Ještěd?

Ano, platí. Nový návrh je ale na zcela jiném principu, než byla původní lanovka. Jde o typ Funifor, což bylo také v zadání. Pro inspiraci jsem byla v Rakousku, kde už tyto lanovky jezdí. Záves je na dvou lanech, což je v podstatě nejbezpečnější systém, který se v tomto průmyslu vyrábí. A to je po neštěstí, kdy na Ještědu spadla lanovka, pro lidskou psychiku velmi důležité. Tento typ také nepotřebuje tolik sloupů, což je příjemnější pro krajinu.

Navrhli jsme prosvětlenou stříbrnou kabinu s průhledem v podlaže, kterým bude při „přistání“ v horní stanici procházet kužel světla. Navodí pocit přistávajícího UFO, spíš ale ve stylu sci-fi z šedesátých let minulého století. Pro mě je důležité navázat na odkaz, který už tam je, v tomto případě ikonickou stavbu vysílače na Ještědu. Je to nádherná, unikátní záležitost.

Co je na navrhování dopravních prostředků nejtěžší?

Ta část práce, která je neviditelná a neuvěřitelně pracná - když s výrobcem procházíte každý detail, jestli je vy-

Design není luxus pro elity. Vnímám ho především kvůli uživateli – je pro mě na prvním místě. Má pomáhat. Dívám se, kde je problém, a snažím se ho vyřešit.

robitelný, a pokud ne, hledáte společně řešení. Ale to je u všech produktů, které jdou do výroby. Této fázi říkám industrializace. Většinou trvá dlouho a člověk musí být ve střehu a stále vychytávat věci, které je potřeba změnit a upravit. Velmi záleží na tom, koho máte na druhé straně - když mají inženýři pochopení pro design, je celý proces pracný, ale příjemný, protože oni sami často přicházejí s nápady, a to je vážně radost. Když je design nezajímá, přetlačujeme se na sílu a každý detail je vykoupený hroznou energií.

Pro mě je komunikace s inženýry a techniky klíčová. Nedokážu si představit pracovat odděleně. Samozřejmě že jde vyrábět i bez designéra, ale pak jsou to přesně ty věci, kdy si říkáme: „Ty jo, tady to nikdo nedomyslel.“

Jak velký je krok od dopravy k intimitě?

Není tak velký, jak by se zdálo. Po tramvaji jsem hledala téma na diplomku - něco menšího, co opravdu půjde do výroby. Napadly mě zdravotní po-

můcky, ale spolužák mě přesvědčil, ať udělám erotické pomůcky pro holky. Smála jsem se a myslěla si, že to ve škole neprojde. Byla to ale výzva, estetika vibrátorů tehdy byla vulgární, laciná, materiály levné a celá propagace okolo toho fakt lascivní. Říkala jsem si: mám poslední šanci udělat na škole něco bláznivého. Pan profesor mi téma překvapivě odsouhlasil. V New Yorku, kde jsem tenkrát byla na stáži, jsem procházela sexshopy, dělala rešerše. A pak jsem udělala Whoop-de-doo a myslela jsem si, že diplomku odevzdám a budu mít pokoj. Nestalo se. Vidíte, a dodneska jsem v tom.

Média vás kdysi nazvala královnou vibrátorů.

Téma jsem si zvolila sama, takže mě spíš bude mrzet, až tou královnou vibrátorů nebudu. Byla jsem tenkrát překvapená, jaký přesah můžou intimní pomůcky mít. Brala jsem je spíš jako výzvu, ale pak jsem sbírala různé informace a najednou mě lékaři zvali na sexuologická sympozia, kde jsem

↑ Další erotické pomůcky.

přednášela o intimních pomůckách. Otevřela jsem Pandorainu skříňku.

Tohle téma je přece jen trochu tabuizované. Neměla jste třeba strach, co na to řeknou vaši rodiče?

No, nechtělo se mi jim to moc říkat. V jednom rozhovoru v rádiu se mě redaktor zeptal na diplomku. Popsala jsem mu, o čem bude, a pak rodičům poslala nahrávku. Asi za týden volala máma: „To myslíš vážně?“ „Jo, myslím.“ „Aha.“ A nějak si na to zvykli.

Zakládáte si na tom, že značku Whoop-de-doo vyrábíte v Česku. Není to drahé?

Dostávala jsem nabídky od investorů, ale chtěli využít mediální vlnu a rychle přesunout výrobu do Číny. Nenašla jsem člověka, který by souzněl s myšlenkou ryze českého brandu.

Po deseti letech jsem zjistila, že jsme v podstatě dva výrobci intimních pomůcek v Evropě - jinak je všechno Čína. Výroba tady je náročná, ale stojí mi za to. Víím, z čeho to je vyrobené. Používáme německý silikon a víím, kdo to lisuje. Není to tak, že přijdete do fabriky a vypadne hotový vibrátor. Máme asi 40 dodavatelů a finální produkt kompletujeme a balíme tady ve studiu.

Ano, výroba je tady dražší a asi o mnoho náročnější než v Asii, ale výsledek je opravdu jiný. I když Čína už umí ledacos. Když ale nejste silná značka, jako například Apple, kvality nedosáhnete. A taky se může stát, že objednáte výrobu v Číně, a za čtrnáct dní ani fabrika neexistuje nebo místo silikonu dělá kytary.

Zároveň navrhuju produkty tak, aby vydržely dlouho. Některé mají udržitelnost v povaze - menstruační kalíšek můžete používat pět, šest, někdy sedm let. Když jsem to spočítala, průměrná žena za periodu za celý život utratí za jednorázové pomůcky kolem 150 tisíc korun. Osm našich kalíšků vyjde na 7 500 korun.

Jak se vlastně erotické pomůcky nebo kalíšky testují?

Normálně vyplníte tabulku (*smích*). Jasně, podobné představy vyvolávají úsměv, ale vyzkoušet se to musí. Třeba odezva tlačítek, jak reagují na dotek a jak fungují. Začala jsem u sebe a pak jsem našla slečnu, která píše recenze na erotické pomůcky. Kalíšky jsem nechávala testovat dobrovolnicím a pak našim ambasadorkám. Jsem v tomhle směru hodně technická a racionální, otestovat se to prostě muselo.

Co muži? Jak značku vnímají?

Od začátku vnímám značku jako pozvánku pro muže do našeho, ženského světa. Pojďte se podívat, co potřebujeme. Potřebujeme něhu. Myslím, že vulgarita se do erotického průmyslu dostala od mužů, ale samozřejmě máme každý rád něco jiného. Vibrátory kupují muži jako dárky. Proto se snažím, aby produkty vypadaly jemně - máme i vibrátory s osobním vzkazem, často jsou vtipné, ale často i láskyplné.

Kam dál se chcete ve své práci posunout?

Zrovna jsem v takové fázi, kdy vymýšlím a plánuji, jak dál. Mám jen jednu energii a vnímám, že jsem to v jednom člověku dotáhla do maxima. Řeším, jak se značkou Whoop-de-doo naložit - jestli ji pustit, prodat, proměnit a dát si zase na chvíli delší odpočinek. Chci se věnovat i jiným věcem.

Myslím, že nadcházející rok pro mě bude zásadní ve smyslu, kam zaměřím. Hodně mě baví spolupráce i s jinými obory. Když jsme dělali animaci lanovky na Ještěd, chtěla jsem, aby působila jako minifilm. Film mě baví, ale tohle jsou sny, na které teď nemám prostor. Často jdu trochu hlavou proti zdi - což dělám odjakživa. Ale už jsem si spoustu věcí vyzkoušela, naučila se je a nechci si tu hlavu rozbít, takže mířím k cestě, která je, věřím, příjemná, smysluplná a na níž můžu využít všechny dosavadní zkušenosti.

A jak odpočíváte?

Odpočinu si, když jsem mezi lidmi a je legrace. Uvědomila jsem si, že když se člověk směje, je stoprocentně v přítomném okamžiku. A to já fakt zbožňuji. Je důležité být s lidmi, které máte rádi. Lidská přítomnost je nenahraditelná. ●

Anna Marešová

je přední česká produktová designérka. Zaujala již svou diplomovou prací - sadou intimních pomůcek pro ženy, které dnes vyrábí pod vlastní prémiovou značkou Whoop-de-doo. Za design vibrátoru získala prestižní ocenění Red Dot 2016. Mezi její slavné projekty patří i unikátní pražská tramvaj T3 Coupé, oceněná Red Dot 2019 a German Design Award 2020. V roce 2023 Marešová se svým týmem vyhrála mezinárodní soutěž na design lanovky na Petřín, nedávno představila i návrh lanovky na Ještěd. Vede studio Anna Marešová designers, její výrobky vznikají výhradně v Česku pod jejím dohledem a prosazuje udržitelný design.

T3 Coupé

TECHNOLOGIE

Houby, konopí i rybářské sítě coby materiály budoucnosti

 Zuzana Keményová (autorka je redaktorkou Hospodářských novin) Noricum, mmcoité, Mykilio, Stavební spořitelna ČS

Dávno už neplatí, že stavba může být jen z betonu, cementu či cihel. České stavebnictví začíná pracovat s mnoha inovativními materiály, které by člověk pod omítkou nečekal. Stavební firmy již používají například recyklované rýžové slupky, bakterie, které samy opraví beton, či podhoubí, z něž vyroste celý dům. Mycelium se celkově jeví jako materiál budoucnosti, pomáhá i v mnoha dalších oblastech – vyrábějí se z něj vázy, kabelky, či dokonce lososí plátky.

Mycelium, tedy podhoubí, tvoří propletená vlákna hub, která prorostla organickým odpadem, například pilinami. Nechává se růst ve formách a přesně kopíruje jejich tvar. Následným zahřátím se umrtví, usuší a jeho růst se zastaví. Získává se tak polotovar, připravený na další opracování, například na impregnaci či barvení. Takzvaný mykokompozit má díky své pevnosti a skvělým izolačním vlastnostem ve stavebnictví velký potenciál. Má dokonce ambici nahradit své neekologické protějšky, například polystyren, který je na rozdíl od mycelia nerozložitelný.

S myceliem pracuje například projekt Samorost, tři metry vysoký dům

kopulovitého tvaru, na jehož výrobu se použily více než dvě tuny mykokompozitu. Autorem architektonického návrhu stavby je Tomasz Kloza, člen spolku MYMO. Dům navrhl tak, aby svým organickým tvarem připomínal dvě bedly rostoucí v přírodě. Samorost byl představen na začátku letošního roku. „Je demonstrací toho, kde všude ve stavbě lze tento materiál využít. Mykokompozit je skvělý tepelný a zvukový izolant,“ říká Monika Kopřivová, hlavní manažerka projektu Samorost ve Stavební spořitelně České spořitelny, tedy Buřince, která za projektem stojí.

Mykokompozit může nahradit téměř každý polystyren ve stavebnictví:

na zateplení zdí, střech, podlah i interiérů, k minimalizaci tepelných mostů a zvukové izolaci. Ve srovnání s polystyrenem má lepší vlastnosti v testech hoření, je odolnější a poskytuje větší ochranu při evakuaci z hořící budovy, jak zjistily testy výzkumníků projektu Samorost. „A co je nejdůležitější, je vytvořen z odpadu a plně rozložitelný,“ podtrhuje Kopřivová.

Buřinka letos na podzim připravuje kulatý stůl s odborníky z oblasti stavebnictví a ochrany životního prostředí. „Budeme debatovat nad tím, co dalšího je potřeba udělat, aby se mykokompozit dostal do průmyslové výroby a my jsme si v brzké budouc-

nosti mohli vybrat, zda zateplíme dům polystyrenem, nebo alternativou, která je šetrná k přírodě,“ pokračuje Kopřivová. Z mycelia lze ovšem tvořit také interiérové doplňky, například stínidla na světla, různé druhy nábytku či dekorací.

S myceliem pracuje již několik firem

V souvislosti s myceliem lidé nejčastěji řeší otázku, jestli je možné vyrábět jej masově, tedy používat jej v běžném stavitelství. Jakub Seifert, předseda spolku MYMO, který se myceliem zabývá, je přesvědčen, že ano. „Masová výroba je možná. Technologie výroby či pěstování mycelia pro stavební účely je velmi podobná technologii pěstování mycelia na růst jedlých plodnic, například hlívy ústříčné. Lze na to využít existující strojní vybavení, vyvinuté pro velkokapacitní produkci,“ vysvětluje Seifert. Výrobní postup se odděluje až v závěrečné fázi, kdy je potřeba myceliem prorostlý substrát vytvarovat do požadovaného tvaru.

V Evropské unii již existuje několik firem, které se výrobou z mykokompozitu zabývají, například italské Mogu, nizozemské Grown bio, české Myco a Mykilio. „Zrovna testuji technologii pro průmyslovou produkci, ale detaily zatím nemohu sdílet,“ říká Matěj Róth, výkonný ředitel Mykilia. Využití mycelia vidí jako izolační výplňový materiál u dřevostaveb a také jako zajímavý materiál pro dočasné stavby, různé pavilony a přístřešky.

Jedním z omezení mykokompozitu je ovšem fakt, že vlastnosti a tvar drží v suchém prostředí. „V tom vydrží podobně dlouho jako dřevo. Pokud je delší dobu ve vlhkém prostředí, začne se rozkládat, a tím se zkompostuje.

↑ Moravská firma mmcíté mění pohled na městský prostor, ve spolupráci s Plastic guys i na samotné materiály, ze kterých mobiliář vzniká. Materiál Mínus není jen recyklovaný plast. Staré lednice, kelímky či vyřazené klávesnice se proměňují ve vizuálně jedinečné kousky, které nesou paměť svého původu.

Důležité je proto udržet mykokompozit v suchu,“ upozorňuje Seifert.

Mycelium však již funguje jako inovativní materiál například v gastronomii. Vídeňský startup Revo Foods představil potraviny z mykoproteinu, bílkoviny, která se vyrábí z hub pěstovaných v obřích fermentorech. Pomocí 3D tisku ho pak upravuje do podoby ryb či chobotnic. Nově jsou tyto výrobky k dostání i v Česku, objednat si lze mykoproteinový steak z lososa či tresky.

Podhoubí již prorůstá i do světa oděvního průmyslu. Na jeho bázi mohou být kabelky, pásky, obuv, řemínky, bundy a jakékoliv další oděvy. Jednou z firem, které tyto veganské doplňky vyrábí, je například americký Forager.

Pozadu ale nejsou ani české firmy. Sklářská společnost Lasvit ve spolupráci s designovým studiem LLEV používá mycelium pro výrobu sklářských forem. Vznikají tak designové sklenice, vazy či svícny, přičemž každý z výrobků má na povrchu unikátní houbovou texturu.

Lavičky a koše z rýžových slupek

Dalším inovativním materiálem je Resysta. Skládá se z 60 % rýžových slupek, dále ze soli a minerálního oleje. Kromě toho, že recykluje odpad, tedy rýžové slupky, je extrémně trvanlivá a odolná

vůči slunci, dešti, mrazu a slané vodě. S Resystou pracuje například česká firma mmcíté, která vyrábí a dodává městský mobiliář. Používá ji ve vybraných řadách svých výrobků, například pro lavičky, lehátka, stoly či odpadkové koše. „Tento materiál nevyžaduje téměř žádnou údržbu, je odolný vůči škůdcům a plísním a nepraská. Na rozdíl od ostatních kompozitních materiálů vypadá skvěle a jeho povrch je příjemný na dotyk. Resysta je recyklovaná a plně recyklovatelná,“ vyjmenovává David Karásek, CEO a hlavní designér mmcíté. Materiál nakupují přímo od výrobce ve formě granulátu, poté jej nechávají extrudovat do profilů, které následně sami opracovávají do finální podoby.

Z Resysty se však dají vyrábět také terasy s teplým vzhledem dřeva a dlouhou životností kompozitu, zahradní a saunové domky, ale využít ji lze i na fasádní obklady, které odolají větru, dešti i UV záření.

Moravská firma mmcíté jde s inovacemi ještě dál a letos představila nový materiál s názvem Mínus, který přetváří rybářské sítě, klávesnice, lednice, televize či kelímky. „To znamená méně plastů ve spalovnách a nižší uhlíkovou stopu ve veřejném prostoru. Recyklovaný plast se stal součástí našeho portfolia vedle dalších materiálů, jako je kov, beton či dřevo,“ pokračuje Ka-

rásek. Dodává, že tento termoplast je odolný, opětovně recyklovatelný i cenově dostupný a nabízejí jej ve dvou barevných provedeních. „Mínus Black a Mínus White nesou jemné tečky, kontrastní k podkladové barvě. Materiál je dostupný v lesklém a matném provedení. Po určité době jej lze opakovaně recyklovat či obrousit a oživit tak jeho vzhled. Výhodou je také dostupnost v různých tloušťkách od pěti do pětadvaceti milimetrů,“ zmiňuje Karásek.

Díky konopnému betonu dům dýchá

Dalším netradičním materiálem současného stavitelství je konopí, které ovšem zažívá spíše comeback, protože již dříve v historii hrálo významnou roli v tradičním stavitelství nejen jako izolace, ale i jako přísada do malty, omítek a konstrukčních hmot. Konopnému betonu se věnuje například česká firma Noricum. Beton je kompozitní materiál složený z pojiva a plniva. Pojivem je v tomto případě upravené hydraulické vápno, plnivem pak konopné pazdery, tedy dřevitá část stonku konopí zbavená vláken, která se používají například při výrobě konopných izolací. „V případě konopného betonu v jednom stavebním kroku aplikujete jak výplňové zdivo, tak tepelnou izolaci,“ upozorňuje Patrik Majringer, jednatel firmy Noricum.

Konopný beton podle jeho slov nabízí vynikající izolační vlastnosti z hlediska tepelné vodivosti. Coby izolační materiál má prý vynikající tepelnou akumulaci, odstiňuje tepelné záření, je zvukově izolační, a především difuzně otevřený, tedy propouští vodní páry. „To je klíčová vlastnost pro eliminaci plísní, jde tedy o zdravé bydlení,“ podtrhuje Majringer. „Vždyť kdo by chtěl

materiály budoucnosti

žít obalený igelitem? Práce okolního zdiva s vnitřní vlhkostí je pro zdravý život klíčová. V neposlední řadě jde o environmentální aspekt, kdy se jako lidstvo musíme zamyslet nad využíváním přírodních zdrojů a jejich zachováním pro budoucí generace. Vždyť naše planeta není nafukovací,“ připomíná. Cenově dům z konopného betonu vychází zhruba stejně jako jakýkoli jiný zděný dům.

Z dalších inovativních materiálů stojí za zmínku například průhledné dřevo – pro dosažení průhlednosti se balzové dřevo namočí do speciálního roztoku a poté se do struktury přidá epoxidová pryskyřice. Průhledné dřevo, známé také jako dřevěné sklo, lze

použít místo tradičních skleněných tabulí na místa, která mají být průhledná, ale zároveň odolná.

Zajímavostí je také samoregenerační beton. Jde o inovativní metodu opravy prasklin v betonu pomocí bakterií. Do betonu se přidají kapsle obsahující specifické bakterie a živiny pro ně. Bakterie se aktivují, jakmile přijdou do kontaktu s vodou. Prasklý beton se tak obnoví díky vzniklé vlhkosti – škvíry se vyplní vápencem, který bakterie vyprodukují.

Ať už jde o podhoubí, konopí, nebo recyklované plasty, jedno je jisté: stavebnictví vstupuje do éry, kdy se příroda a inovace setkávají pod jednou střechou. ●

➔ Konopný beton v sobě kombinuje tepelnou izolaci a akumulaci tepla. Je odolný proti vlhku, ohni a hluku. Pojivo je na bázi hydraulického vápna a neobsahuje cement.

← Dům Samorost je první dům v Česku vyrobený z inovativního materiálu na bázi podhoubí, mykokompozitu. Letos v červnu byl k vidění v Automatických mlýnech v Pardubicích. Z materiálu se vyrábí rovněž nábytek, například křesla, police, designové obklady či květináče.

Nádražky, kde se schováte před světem

t vágus.cz
f archiv vágus.cz

Podzimní a zimní počasí výletům za hranice všedních dní příliš nepřeje. To ale neznamená, že musíte rezignovat na cestování vlakem. Ba naopak! Sychravé dny a dlouhé večery přímo vybízejí k posezení v útulných podnicích. Redakce vágus.cz pro vás tentokrát připravila tipy na nádražky, které mohou být samy o sobě tím nejlepším cílem cesty.

↑ Všetaty – Lokobar

„Zde žil a odtud za svobodu českého národa na smrt odešel Jan Palach,“ stojí na pamětní desce jeho rodného domu ve Všetatech. Věděli jste ale, že Palach odjížděl burcovat národ k boji za svobodu vlakem ze všetského nádraží a že jeho maminka pracovala v místní nádražce?

Paní Palachová několik let po smrti svého syna dům prodala a přestěhovala se do Kamenického Šenova, kde v roce 1980 zemřela. Nádražka však na svém místě stále stojí, ač už dávno

nepatří pod Restaurace a jídelny. Jmenuje se Lokobar a za dva roky oslaví už třicet let své existence. Žádnou pamětní desku zde sice nenajdete, zato však nad výčepem visí špalek se zatnutou sekerou jako výstraha, že na dluh zde opravdu nic nedostanete. Pokud ale najdete v kapse aspoň pár korun, můžete si každý den od 10 do 22 hodin vybrat z několika hotovek, tří druhů piva a nějaká točená limonáda se taky vždycky najde. Vše za ceny více než příznivé.

Lokobar se nachází v hrázdné staniční budově z roku 1874, kterou jako jednu z nemnoha obklopují koleje z obou stran. Historické prostředí s se-

bou nese také jistou rustikálnost, i když dřevěné obložení zmizelo při malování někdy během pandemie. V zimě vás vedle osobité atmosféry zahřejí klasická kamna, v létě si můžete všechny pokrmy a nápoje užít na venkovní zahrádce, z níž můžete rovnou nastoupit do vlaku na Prahu nebo Mladou Boleslav. Dveře vedoucí z nádražky na ústecko-kolínské nástupiště jsou však zamčené, a tak počítejte s nějakou tou minutou navíc, abyste stihli budovu obejít.

Ne nadarmo se restaurace těší velké přízni štamgastů i přespolních, kteří neváhají básnit a zpívat o nebeském Lokobaru, kam je cesta daleká. O to smutnější je, že televizní film o Janu Palachovi se nakonec na nádraží ve Všetatech nenatáčel. Vznikly tu ale jiné audiovizuální počiny – například reality show s Agátou Hanychovou, videoklip k písni Já mám v kapse bombu od místní skupiny Bumfrang3 anebo třeba facebookový seriál Kriminálka Všetaty. V hospodě se navíc čas od času pořádají koncerty a jiné kulturní akce. A až tam budete, můžete se zkusit zeptat výčepního Míry, jak to tedy vlastně bylo s tou ukradenou sekerou. Ale udělejte to dřív, než vás umlčí dvojitou porcí sekané.

↗ Mimoň – Country Saloon

Mimoň, německy Niemes, v mnohém symbolizuje pohnuté poválečné osudy většiny měst okolo Ralska: divoký odsun, budování lepších zítřků, příchod sovětských vojsk do výcvikového prostoru. A v osmdesátých letech taky demolice skoro všeho, co mělo nějakou historickou hodnotu – včetně mimoňského zámku, který údajně skončil

v základech autobusového nádraží v České Lípě. Z potenciálních turistických atrakcí tak ve městě zůstala v podstatě jen vyhlášená zmrzlina na sídlišti a růžový dům v centru, který už více než deset let zdobí obrovský nápis Zaplať, Zdeňku Kuklo.

Pokud tedy vystupujete z vlaku v Mimoně, máte v podstatě dvě hlavní možnosti. Buď město využít jako východiště do pozapomenutého, ale podmanivého kraje, anebo si spočítat, že do centra je to daleko a nádraží je

vlastně moc pěkné, nikam nechodit a nasát místní atmosféru přímo v nádražce. Pro návštěvu doporučujeme zejména čtvrtek večer, kdy v hospodě pravidelně hraje country kapela, westernové kulisy ožijí a hosté jsou sdílnější. Vlastně to celé dává smysl – vyprahlé roviny okolo Mimoně opravdu vypadají trochu jako severoamerické prérie. Jenom pozor, otevírací doba je poněkud překvapivá a o víkendu bývá kratší než v týdnu: pracovní dny 11–22 hodin, soboty a neděle 16–22.

↑ Nový Bor – Asterix

Jestli se v Mimoní může zdát, že nádraží je nejpohostinnějším a nejzajímavějším místem široko daleko, v Novém Boru naopak cestujícím hrozí rozhodovací paralýza. Vydat se do města a zkusit třeba pověstný retro bufet? Vyrazit na túru do Lužických hor pěšky, anebo počkat na vlak a zkusit stihnout i oběd na Jedlové? Nepřeborné možnosti nakonec můžete přebrat velice snadno: prostě se posadit do nádraží,

dát si pivo a pořádně si nad vším zapřemýšlet.

Otázkou je, zda k přemýšlení vůbec dostanete čas a prostor. Z klasického plechového výčepu teče vratislavický Konrad, a když budete hodní, možná z kuchyně dostanete i nějakého toho utopence nebo hermelín. Když se na vás usměje štěstí a vyvede se počasí, pak by mohla na chodníku před nádražkou zrovna probíhat grilovačka. A pokud se počasí zrovna nevyvede, uvítá vás uvnitř nějaká burácející míst-

ní kapela, nebo aspoň jukebox. A když zjistíte, že hulákání a hltání piva nejsou úplně pro vás, vězte, že v nedalekém skladišti funguje kulturní prostor Vedlejší kolej. V Novém Boru to poslední roky žije a nádraží není výjimkou.

→ Beroun – pivovar Berounský medvěd

Jeden by čekal, že v oblíbené výchozí destinaci pro výlety do Brd a Českého

krasu se cestující budou moci občerstvit v nádražce, ale tak jednoduché to v Berouně nebude. Nádraží je tam sice relativně nově opraveno, ale v nádražní hale můžete natrefit jen na nanicováté bistro, vyzdobené v populárních šedých odstínech, aby se tak ještě podtrhla jeho sterilita. A v prostorách, kde nejspíš dřív bývala poctivá nádražka, je nyní posilovna, samozřejmě ve stejných barvách.

Když máte chuť na pivo a k tomu něco většího než housku, musíte podniknout krátkou, ale lehce dobrodružnou vycházku. Před nádražím se dáte doleva, projdete okolo polorozpadlých bytůvek a garáží, zamíříte pod most a pak doprostřed mírně zpustlého průmyslového areálu, který z větší části funguje jako šrotiště. Ve chvíli, kdy začnete pochybovat, zda jste nezabloudili, zpoza rezavějících děl a transportérů vykukne restaurace pivovaru Berounský medvěd.

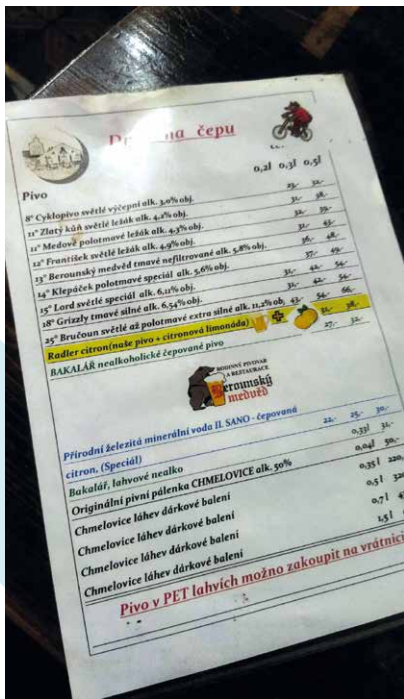
Milovníci postapokalyptických výhledů mohou zasednout na venkov-

ní zahrádce (pozor – bez obsluhy!), ti ostatní zamíří do interiéru, který je sice vymalován a osvětlen stejně funerálně jako nádražní posilovna, ale změť starozitností a zaschlých chmelových girland jej přece jen trochu zútulňuje. K jídlu je k mání široký výběr obstojných hotovek, minutek i chuťovek, k pití pak široká nabídka z pivovarské produkce, začínající dobrou cyklistickou osmičkou. Pokud pivo nepijete, můžete zvolit skutečný nápoj šampio-

nů, čepovanou železitou minerálku Il Sano, zde v citronové příchuti.

Až dojíte a dopijete, můžete si ještě u okénka u vstupu do areálu koupit nějakou tu pivní petku na cestu a pak se zase vydat zpět skrz šroťák, podjezdy a nemísta do nádražní nicoty. Retro výčep obklopený rezavými tanky i současná šedivá sterilita jsou oboje znamením zmaru a neveselé doby, jedno je však přesto o dost příjemnější než druhé. ●

Pěkně vypálený podzim

📍 Helena Dostalová
📷 shutterstock.com

Konec léta a začátek podzimu voní v našich krajích po sladkých švestkách, hruškách a jablkách, které se v kotlích proměňují v čirou radost. V palírnách se stáčí první letošní destiláty, zatímco další ovoce se mele, zakládá do kvasu a čeká na svou chvíli. Pálenka už dávno není jen „venkovská záležitost“ – kvalitní destiláty si nacházejí cestu i do barů.

Září a říjen jsou pro palírny nejrušnějším obdobím roku. Kotle jedou naplno, dvory se plní bednami ovoce a uvnitř to bublá a syčí. Pro návštěvníky je to jedinečná příležitost vidět tradiční řemeslo v plném tempu a zažít atmosféru, kterou na jaře a v zimě nenajdou.

Jak se rodí pálenka

Vše začíná sklizní a pečlivým výběrem ovoce. Do pěstitelských palíren lidé nejčastěji přivážejí čerstvé třešně, meruňky nebo jablka rovnou po sklizni. Ovoce se na místě namele a uloží do uzavřených kvasných nádob, kde se přírodní cukry za působení kvasinek mění na alkohol. Kvašení trvá obvykle několik týdnů, u některých druhů ovoce i déle, takže mezi sklizní a pálením může být klidně dvouměsíční odstup.

Ti, kteří chtějí alespoň částečně přiložit ruku k dílu a přivážejí už hotový kvas, víceméně přeskočí první část procesu –

v palírně jejich kvas putuje rovnou do kotle. Ačkoli by se mohlo zdát, že pálenku si může vypálit každý doma, český zákon to neumožňuje – domácí destilace je bez licence zakázána. Legální cestou jsou tedy pěstitelské pálenice, kde si může nechat vypálit vlastní ovoce každý, kdo zaplatí za službu a spotřební daň.

Proč pálenky stále táhnou

Domácí ovocné destiláty mají v Čechách a na Moravě své pevné místo. Jsou symbolem pohostinnosti, slavnostních přípitků i řemeslné poctivosti. V posledních letech se jejich renomé posunulo ještě výš – odrůdové slivovice, hruškovice nebo meruňkovice z lokálních palíren sbírají medaile na mezinárodních soutěžích a objevují se v nabídce prestižních barů i restaurací. Ať už si je vychutnáte čisté, nebo jako součást moderního koktejlu, vždy nabízejí chuť, která nese podpis místa, odkud pocházejí.

KAM VYRAZIT ZA PODZIMNÍ ATMOSFÉROU A PÁLENKOU

● Pěstitelské palírny (můžete si zde nechat vypálit vlastní ovoce nebo hotový kvas)

Palírna Radlík – Jílové u Prahy

Rodinná palírna s mnoha oceněními, známá svými čistými a výraznými destiláty. Slivovice, višňovice i hruškovice zde vznikají s důrazem na tradiční postupy a chuť odrůdy. Přijímá ovoce i hotový kvas od pěstitelů a po domluvě nabízí exkurze s ochutnávkou.

Lihovar a palírna Bohuslavice (Hospodářský dvůr)

Moderní pěstitelská palírna nedaleko Telče s lihovarem, 300litrovým kotlem Arnold Holstein, možností degustace a prohlídky areálu. Přijímá ovoce i hotový kvas.

Zámecký lihovar a pivovar Blatná

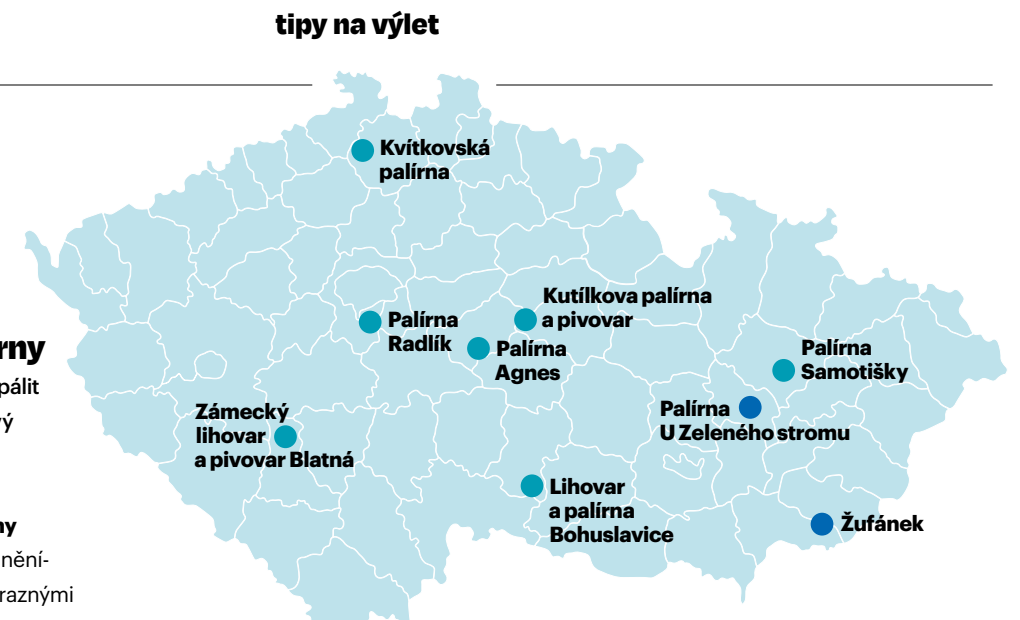
Kromě výroby piva tu také páli ovocné destiláty, a to i pro drobné pěstitele. Součástí je návštěvnické centrum s možností prohlídek a ochutnávky piva i pálenek.

Palírna Agnes – Zelená Bohdaneč

Rodinná palírna založená roku 2001, obklopená vlastními sady. Pořádá exkurze s výkladem, ochutnávkou destilátů a možností nahlédnout i do moštárny.

Kutlůvka palírna a pivovar – Žlebské Chvalovice

Rodinný provoz, kde páli z vlastního dovezeného ovoce a vaří řemeslná piva. Od května do září je otevřen pivovarský stánek s čepovaným pivem

a občerstvením, areál je možné využít i pro soukromé akce.

Palírna Samotíšky (Olomoucko)

Nabízí přípravu, uskladnění kvasu i pálení na místě. Po domluvě je možná prohlídka provozu, ochutnávky se běžně nepořádají.

Kvítkovská palírna – Kvítkov, Česká Lípa

Menší palírna fungující od roku 2015, zaměřená na drobné pěstitele. Exkurze ani ochutnávky běžně nenabízí.

● Nepěstitelské palírny (zaměřují se na vlastní výrobu)

Palírna U Zeleného stromu – Prostějov

Nejstarší stále fungující palírna v Evropě, založená roku 1518. Prohlídky vás zavedou od historických destilačních přístrojů až po současnou výrobu a na závěr nechybí ochutnávka.

Žufánek – Boršice u Blatnice

Špičkový výrobce ovocných destilátů a likérů. Exkurze se pořádají jen výjimečně pro uzavřené skupiny, běžně pro veřejnost otevřeno není. ●

↓ Nejen švestky a hrušky: co dalšího se dá pálit

- **Rybíz** – hlavně černý, výrazná kyselost a kořenitý dozvuk
- **Aronie** – plná chuť s jemnou tříslovinou
- **Ostružiny, maliny, angrešt** – voňavé, ale málo výtěžné
- **Mišpule, dřínky, jeřabiny** – rarita pro sběratele chutí
- **Pivní pálenka** (Bierbrand) – z prokvašeného piva, s tóny sladu a chmele
- **Obilný kvas** – základ pro whisky či žitné destiláty

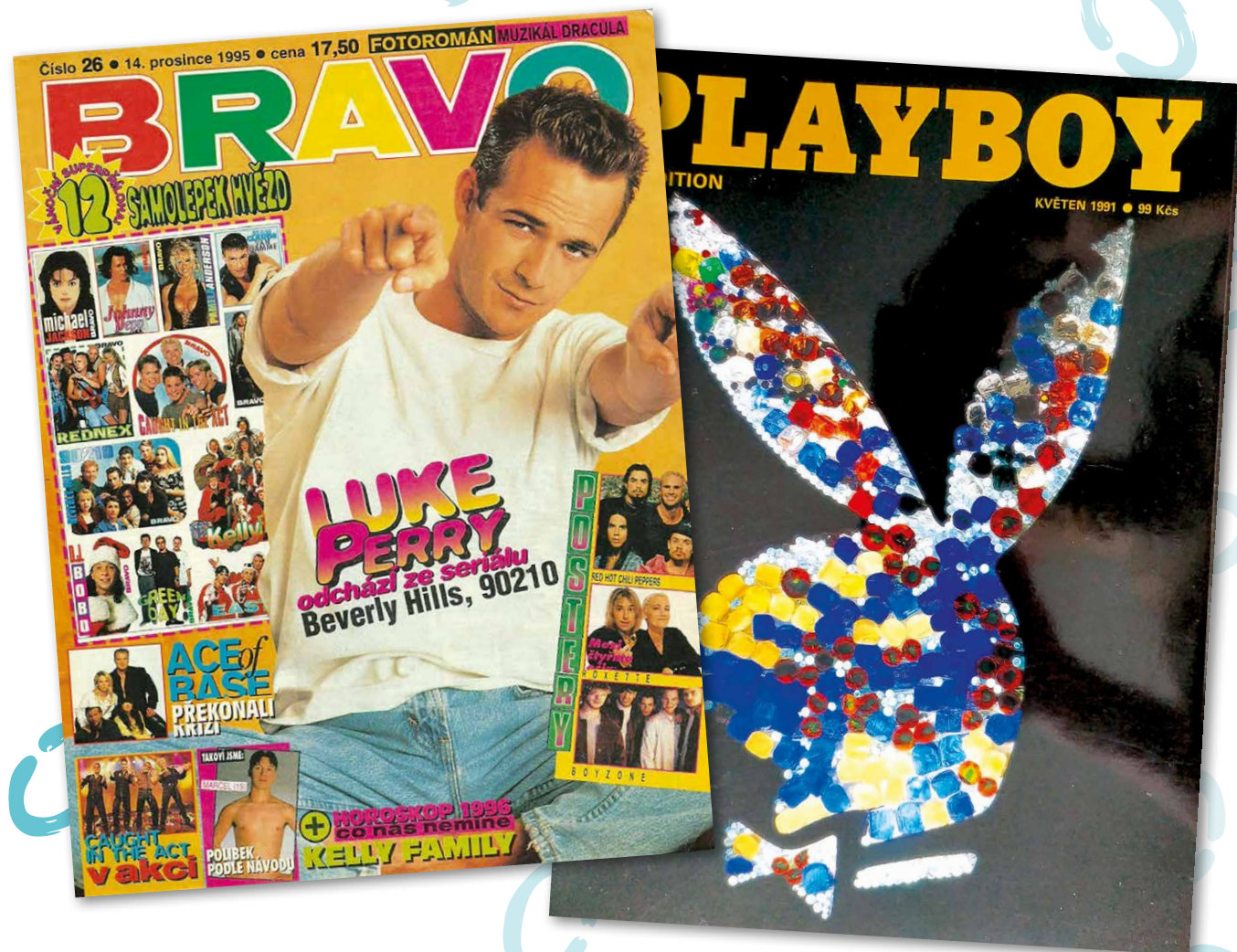
↓ Jak poznat kvalitní pálenku

- Čistá, ovocná vůně
- Jemná a harmonická chuť
- Čirá, bez zákalu
- Síla 50–52 % (ověřte si etiketu)
- Znáte palírnu i původ ovoce

Když bylo Bravo víc než Instagram

Pamatujete si dobu, kdy jste na nové číslo časopisu čekali celý měsíc, otevřeli ho ještě jen tak na stojáka cestou z trafiky a těšili se na dobrodružství, které vonělo tiskařskou černí? Jeden výtisk pak koloval po třídě, v práci i v rodině. V devadesátkách byly časopisy víc než zábava – byly průvodcem, rádcem i kamarádem, kterého jste si hýčkali.

t Dagmar Tichá f archiv Johany Fundové

formovat veřejné mínění, inspirovat i vzdělávat.

Pro kluky to byly především herní tituly jako Excalibur, Score nebo později Level, které nabízely recenze nových her, návody a legendární CD přílohy. Pro mnohé šlo o první kontakt s herní kulturou.

Dospívající dívky naopak dychtily po tématech, která dnešní generace řeší na TikToku nebo v podcastech – tehdy ale hrály prim papírové magazíny. A právě mezi dívčími čtenářkami měly některé tituly výjimečné postavení.

„Na přelomu devadesátek a milénia jsem si v začínající pubertě oblíbila Bravo Girl a později také Top dívky. Oba dva mě bavily více než Bravo, které se zaměřovalo spíše na hudbu, zatímco tyto dva další byly – jak už název napovídá – určené holčičímu publiku, což se odrazilo na výběru témat,“ vzpomíná Fundová.

Největší popularitě se těšila rubrika Láska, sex a něžnosti, která fungovala jako anonymní poradna na věci, o kterých se doma ani ve škole často nemluvalo. První lásky, nejasnosti o sexualitě, vztazích i těle – tehdejší Bravo skutečně vzdělávalo. V něčem podobnou roli hrála také rubrika Bibi radí v ABC, která řešila životní situace od studia po rodinu.

Sofistikovaná erotika

Speciální kapitolou byly erotické časopisy. Playboy, který v Česku začal vycházet v roce 1991, nebyl jen o odhalených ženách – obsahoval i kvalitní rozhovory, fejetony a přinášel cosi, co tu předtím nebylo: sofistikovanou erotiku se zahraničním leskem.

Oproti tomu Leo se stalo symbolem drsnější undergroundové estetiky, jakýmsi postkomunistickým dekadentním fanzinem. Svoboda tisku po roce 1989 vedla k explozi zájmu.

Erotické časopisy byly tehdy absolutním zjevením – na jednu stranu byly běžně dostupné, a i když si je málokdo kupoval veřejně, všichni byli zvědaví, co v nich vlastně je.

A bylo co objevovat i jinde. Fotománie v Bravu nebo Top dívky se staly doslova popkulturním fenoménem. „Tuto rubriku jsem si vždy nalistovala jako první. Asi i proto, že jsem hodně vizuálně zaměřená, mám ráda obrazy,

„Tak kde je? Vždyť ona přece vždycky jezdí na čas,“ přemítá Vanda o své mámě, zatímco postává s kufrem před domem. Kdyby bylo na ní, klidně by jely vlakem, jenže pak si připomene, že tohle není žádný výlet s kamarády, ale víkendová povinnost s mámou a babičkou Jarkou. Navíc s babičkou by to už vlakem bylo náročné. V poslední době špatně chodí, potřebovala by hůlku, ale tu odmítá, že prý nechce na první pohled vypadat jako stará bába, že to už ji rovnou můžou položit do rakve a vyjde to nastejno. Vanda tyhle její řeči nechápe, na hůlce nevidí nic špatného. Z přemýšlení ji vytrhne mámina modrá oktávka, která vjíždí do ulice.

„Ještě jsem telefonovala s babičkou,“ hlásí Iva své dceři místo pozdravu. „Představ si, Vandi, začala mi říkat, jestli si nechceme vyrazit jen my. Přitom moc dobře ví, že tam jedeme kvůli ní. Co byste tam samy dělaly?“

„Hm, tak znáš babičku. A cos jí na to řekla?“ ptá se Vanda, zatímco dává svůj kufr do auta.

„No co, že v žádném případě. A že jsme v deset u ní. Určitě už stojí venku a vyhlíží nás,“ usměje se Iva.

Sotva Vanda nasedne do auta, zakručí jí v břiše. Balila se ráno na poslední chvíli a nestihla se nasnídat. Včera se pohádala s Tomášem, tak to večer probírala s Terezou u vína, ale samozřejmě nezůstaly u jedné skleničky. Kocovinu sice nemá, ale úplně v pohodě se také necítí, nejraději by si dala snídani v Me-káči, i když tenhle typ jídla normálně moc nemusí. To je další věc, proč ráda jezdí vlakem – miluje jídelní vozy, mají svoji poetiku.

„Zadáš mezitím do navigace ten penzion?“ zeptá se cestou k babičce Iva, ovšem Van-

da moc dobře ví, že to není otázka, ale úkol. Máma se neptá, máma deleguje, a to i když je Vandě dvaatřicet. Bez řečí proto vyndá mobil a do aplikace s mapami zadá Staňkov, nějaký zapadákov v západních Čechách, pomyslí si. Cestu už studovala včera večer u třetí skleničky s Terezou. Babička několikrát zmiňovala, že prý než zaklepe bačkorama – a že tedy mimochodem doufá, že to bude brzo, protože do tohoto světa ona už nepatří –, chce se ještě podívat na dvě místa. Za prvé do Zlína, kde se kdysi seznámila s dědou. A za druhé do Staňkova, kde byla před víc než padesáti lety na pracovním výjezdu s Božkou a kde si to prý náramně užily. Na začátku roku si s Božkou slíbily, že se tam konečně znovu vydají, jenže Božka na jaře umřela a babička bere jako povinnosti tam jet.

Když se blíží k paneláku, kde Jarka bydlí, už z dálky vidí, že babička opravdu už stojí venku a vyhlíží je.

„Určitě mi zase bude mluvit do řízení, musíš ji něčím zabavit, vždyť víš, jak mě to znervózňuje,“ dává Iva další pokyny Vandě, jako by dobře věděla, co za pár minut nastane. Babičce Jarce nejdřív vadí, že Iva jede moc rychle, potom několikrát pronese, že by podle ní měla jet úplně jinudy – „Ale mami, Vanda tam dala navigaci, copak ty se vyznáš v řízení...“ –, a pak na chvíli ztichne, ale vydrží to jen deset minut, protože potřebuje upozornit Ivu, ať raději nepředjíždí, že přece nikam nespěchají.

„Za dvacet metrů zahněte doleva a jste v cíli,“ zahlásí ženský hlas z navigace a před nimi se za chvilku opravdu objeví penzion Podskalí, kde Iva před týdnem zarezervovala dva pokoje.

„Konečně,“ pomyslí si Vanda a otočí se na babičku: „A kde jste s Božkou vlastně bydlely? Nebylo to tady?“

	povídka			povídka	
„To asi nebude ono, my bydlely v takovém rohovém domě, ačkoliv...“ přemítá babička nahlas. O půl minuty později prohlásí, že takovou velkou lípu si vlastně pamatuje, tak že by to třeba mohlo být stejné místo, ale že jistá si rozhodně není.	Vanda vytáhne mobil a hledá cukrárnu, protože nějaký zákusek by si dala. „Žádnou cukrárnu mi to tu neukazuje, babi.“	Iva na pokoji usne, tak má Vanda aspoň čas napsat Tereze a zeptat se, jak zvládla dopolední schůzky v práci. „No hrůza, pěkně mě po ránu bolela hlava,“ objeví se za pár vteřin na displeji a Vanda se potichu zasměje a začne přemýšlet, jestli napsat Tomášovi, ale ne, co by mu psala, vždyť on jí taky nenapsal ani jednu pitomou zprávu. Místo toho si Vanda dobrou hodinu prohlíží storička na Instagramu, nakonec taky usne a probudí se pár minut po půl šesté. Iva je už vzhůru a čte si knihu.		„Ale byla,“ naštve se Jarka, vždyť zas tak senilní bába ještě není, aby si nepamatovala cukrárnu, pomyslí si. „Byla přece přímo na náměstí!“	jmenovaná obec, která je ovšem přes 180 kilometrů daleko. Vanda se musí smát.
„Tak pojdte,“ přeruší ji Iva a společně zamíří dovnitř penzionu. Pokoje už mají připravené a mohou se ubytovat rovnou, což také udělají, a dohodnou se, že vyrazí na náměstí.	„Proč by rušili cukrárnu? Každý správný malý město cukrárnu má. Copak ten tvůj mobil ví všechno?“	„No... ví,“ zamumlá si Vanda pro sebe.		„Když myslíte...“ Bezouška se nechce hádat, ale nedá mu to, a tak zpod baru vytáhne krabici plnou starých pohledů, na kterých je Staňkov.	„Tak tam zítra pojedeme?“ zeptá se babičky, nečeká na odpověď a hned v mobilu vyhledává trasu autem. „Jsou to dvě hodiny cesty, kdybychom vyjely hned po snídani, tak -“
„O tom výletu s Božkou mi říkala několikrát,“ šeptá Iva své dceři při cestě na malé náměstí, zatímco se babička zastavuje u každé výlohy a střídavě se rozhlíží kolem sebe a kroutí hlavou, jako by s něčím nebyla spokojená. U večerky dokonce prohlásí, že „tady byla přece masna - anebo snad bufet? Kdo ví, ale večerka určitě ne, to dá rozum.“	Babička Jarka ale internetu nedůvěřuje, a tak se vydají cukrárnu hledat, dokonce se zeptají náhodné paní na ulici, kde ji najdou, ale žádná cukrárna tu opravdu není. S Božkou by tu cukrárnu určitě našly, říká si babička v duchu, ale nahlas to raději neřekne. Nakonec rozhodne, že by se mohly podívat ke kostelu, protože kostel na rozdíl od cukrárny určitě nezrušili.	„Nechceš nám jít dolů zamluvit nějaký hezký stůl?“ navrhně Vandě. „A cestou zaklepej na babičku, že se v šest sejdeme dole.“		„To je divný,“ prohlíží si pohled babička. „Tak asi byla o kus dál.“	„Ale ne,“ přeruší ji babička. „Vždyť by to tam vypadalo stejně. Jako každý malý český město.“
„A co tu s Božkou vlastně dělaly?“ ptá se Vanda mámy, zatímco ignoruje babiččiny pochyby.	Zatímco se pomalými kroky blíží ke kostelní věži, babička Jarka nahlas vzpomíná, jakou tehdy měly s Božkou radost, že jsou konečně alespoň na dvě noci bez rodiny a nemusí každý den vyvařovat. Děda Zbyněk prý tehdy nadával, že má Ivu s jejím bratrem na starost celý víkend, ale nějak to přežili, vždyť jim taky Jarka navařila na dva dny dopředu.	Že je babička už v jídelně, netuší ani jedna z nich. Vanda marně klepe na její dveře a čeká, až otevře, ale babička je usazená u jednoho ze stolů o patro níže.		„To je divný,“ prohlíží si pohled babička. „Tak asi byla o kus dál.“	„Ale s cukrárnou!“ začne se smát Vanda a babička se k ní přidá.
„Měly tu s kolegy nějaké výjezdní zasedání a prý to byl výlet, na který se nezapomíná, co já vím. Podle mě si to všechno věkem přibarvily, co by je zrovna tady bavilo, to opravdu netuším.“				Bezouška se nechce dohadovat, a tak se raději Jarky zeptá, co vše chce v Staňkově ještě vidět.	„Mámě to ale říkat nebudeme,“ zašeptá najednou spiklenecky Vandě.
Vandě znovu zakručí v břiše. „Nezajdeme na oběd?“ navrhně a ukáže směrem k jediné restauraci na náměstíčku. Iva i babička Jarka souhlasí.				„S tím byste mi mohl poradit. Já jsem si s sebou vzala jednu fotku, na které jsme s Božkou vyfocený, počkejte,“ vysvětluje Jarka a hbitě otevírá kabelku. „Vy byste totiž mohl vědět, kde přesně to je.“	„Jak jako nebudeme?“
„Ten bychom si lepší udělali doma, to se nedá srovnat s tím, jak vařili tehdy,“ sděluje babička, jakmile dojí guláš, a rozhlíží se po interiéru, který působí, jako by se tu čas zastavil v osmdesátých letech.	Že by se mohly vrátit do penzionu, navrhně jako první po hodině a půl pomalé chůze skrz různé uličky Iva. Mrzí ji, že se Jarce pořád něco nelíbí: nejdřív že cukrárna tu určitě je, ale samozřejmě není. Kostel se jí nezamlouval, a aby tomu dala korunu, tak nakonec prohlásila, že se jí to tu celé zdá nějaké rozlehlejší, než jak si to pamatovala, přitom Iva moc dobře ví, proč jí to tak přijde - protože to, co by dřív ušla za minutu, jí teď trvá pětinasobně déle.			„Já jsem od vaší dcery slyšel, že jste sem přijela zavzpomínat. A na co, jestli se smím zeptat?“ vyzvídá Bezouška, majitel penzionu, zatímco před babičku pokládá čerstvě natočené malé pivo.	„Prostě budeme dělat, že jsme v tom správném Staňkově. Vždyť já vidím, jak si o mně myslí, že už jsem stará bába a že jen všechnu pletu.“
„Tak třeba jste s Božkou nebyly zrovna v téhle restauraci,“ oponuje Vanda.				„Víte, byla jsem tu s kamarádkou Božkou, už to bude víc než padesát let, tehdy jsme spolu pracovaly,“ začne vyprávět babička a lokne si vychlazeného piva.	„Ale babi, tak to není!“
„Ale prosím tě, Vandi, to není jako dnes, kdy je restaurace na každém rohu. Šly jsme nejdřív na jídlo a pak na věneček do cukrárny.“				„Slíbily jsme si, že sem ještě někdy pojedeme, jenže ona v březnu umřela. Tak jsem tu nakonec s dcerou a vnučkou.“	„Ale je, a já se tomu ani nedivím. Když jsem tu byla s Božkou, tak mi bylo, asi jako je tobě teď. A co myslíš, tehdy mi každý nad padesát připadal, jako by byl o sto let starší než já!“
				„To mě mrzí.“	Vanda se usměje, chvíli se rozmýšlí, ale nakonec se zeptá: „A babi, proč jste na ten výlet s Božkou tak rády vzpomínaly?“
				„Ale prosím vás, já už se taky těším, až to budu mít za sebou,“ mávne rukou Jarka a znovu se napije. „Ale mimochodem - to byste mohl vědět - hledaly jsme cukrárnu. Oni ji zavřeli? Takový dobrý věnečky jsme si v ní s Božkou dávaly. S poctivým domácím krémem, žádným pudinkem!“	„To víš, vždyť já byla pořád v práci nebo jsem doma vyvařovala, na žádnou zábavu nebyl čas. Tehdy na tom našem výjezdu se ale pracovalo jen na oko. S Božkou jsme šly na místní tancovačku, že jen nakoukneme, ale zůstaly jsme až do svítání. Chtěli si s náma zatancovat snad všichni chlapi ze Staňkova! To víš, přijela k nim Praha. A ani další noc jsme toho moc nenaspaly. Jako by se na dva dny zastavil čas a my si s Božkou připadaly zase jako osmnáctiletý holky bez závazků. Doma čekal děda, a já si na něj přes víkend skoro ani nevzpomněla.“
				„Paní, tady cukrárna nikdy nebyla, já tu bydlím od narození, dobrejch pětasedmdesát let,“ zvolá s úsměvem Bezouška, zatímco se vrací zpátky za bar.	„A vy jste spolu nevycházeli?“
					„Ale co tě nemá. Hádali jsme se často, to jo, ale já ho měla moc ráda, on mě taky. Láska není o tom, jak často se s tím

Johana Fundová (1989)

Autorka knih *Devadesátky* a *Milénium*, ve kterých se zaměřuje na dobové fenomény. Je zakladatelkou populárního instagramového profilu „*Pure devadesátky*“ a také autorkou románu *Hezký, ale narovej se!*. Pochází z Prahy, ráda objevuje nová místa či neznámá pražská zákoutí a poslední dekádu žije na Vinohradech, které jsou zároveň její nejoblíbenější pražskou čtvrtí – z toho důvodu před dvěma lety napsala knižního průvodce po této čtvrti. Profesně se věnuje online marketingu a webovému obsahu.

HISTORIE

Tajemství starověkých vodních tunelů

 Jan A. Novák archiv Jana A. Nováka, KIVA, Stará čistiřna

Snad každé podzemí vzbuzuje fantazii: jeskyně, tajné chodby, staré doly, zakopané poklady... Ve skutečnosti se však pod zemí častěji skrývají vodárenské stavby – od vodojemů až po kanalizační stoky. Obvykle představují vrcholná technická díla své doby a stejně jako jeskyně nebo tajné chodby jsou opředeny řadou záhad.

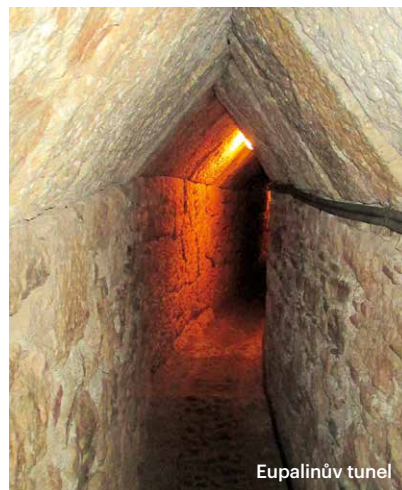
Voda je jedním ze základních předpokladů úspěšné existence každé lidské osady. Ve starověku a středověku měli stavitelé často problém: strategicky nejvýhodnější poloha bývala na kopcích, zatímco voda se držela v údolích. Jak tohle sladit?

Ne vždy stačilo vykopat studnu. Ve Středomoří nejsou prameny všude a vodu často bylo nutné přivádět z velké dálky. Už tehdy tak vznikala podzemní díla, která dodnes nepřestávají udivovat. Zmínku o tom najdeme i v Bibli.

„O jiných pak činech Ezechiášových, i vší síle jeho, a kterak udělal rybník a vodu po trubách uvedl do města, zapísáno jest v knize o králích Judských...“

To říká Druhá kniha královská, která je součástí biblického Starého zákona (2Kr 20,20). Zdánlivě nevýznamná věta, kterou není těžké přehlédnout, vyznívá, jako by si pan Ezechiáš jen hrál u potoka – jenže jeho dílo přetrvalo dodnes. A pořád vzbuzuje řadu otázek.

Ezechiášův tunel vznikl už někdy v 8. století př. n. l., když Jeruzalému hrozilo obklíčení Asyřany. Jediným zdrojem vody pro ohrožené město byl pramen známý jako Gihonův, který se ale nacházel vně městských hradeb. Z něj se musela voda donášet ve vědrech, což by v případě obklíčení nebylo moc praktické. Král Ezechiáš proto nechal

Eupalinův tunel

vybudovat půl kilometru dlouhý tunel do nádrže Siloe v západní části města.

Jak to jeho lidé dokázali, není moc jasné. Dřív se soudilo, že stavitelé pouze rozšířili přírodní krasové dutiny, to ale moderní geologický výzkum vyvrátil. Zdá se, že horníci postupovali z obou stran proti sobě – a nejenže se uprostřed potkali, ale podařilo se jim dodržet sklon 30 centimetrů na celou délku. Jak to zvládli, se vědci jen dohadují.

Eupalinův podzemní vodovod

Podobný problém jako Ezechiáš řešil o pár století později jeho královský kolega Polykrates (asi 538-522 př. n. l.), vládoucí na egejském ostrově Samos. Nechal vyhloubit přibližně jeden kilometr dlouhý vodovodní tunel a stavbou pověřil inženýra Eupalina. Pozoruhodné dílo dodnes nese jeho jméno a stále je oblíbenou turistickou atrakcí. Vykazuje rysy mnohem modernějších

štol: má obezděný vstupní a výstupní portál, plně průchozí profil a voda v něm neteče volně, ale v keramických trubkách.

I tady se razilo z obou stran proti sobě – a ani tady není moc jasné, jak se bez kompasu a moderních přístrojů dokázali uprostřed setkat. Moderní badatelé odhadli, že při tehdejších metodách hloubení trvala stavba nejméně osm let.

Strategický význam pramene ještě podtrhla úprava vodního zdroje, kde budovatelé vytvořili elipsovitou komoru zakrytou plochými kameny, takže se stal pro případné útočníky neviditelným. Stejným způsobem vznikl i kanál, který vodu odváděl do ústí tunelu.

Dědiční údržbáři

Méně známé, ale mnohem rozšířenější jsou podzemní systémy vedení vody, kterým se říká kanáty, což je arabský výraz pro kanál. Technologie jejich budování zřejmě vznikla na území dnešního Íránu před nejméně třemi tisíci lety a v následujících staletích se rozšířila po celém Blízkém východu, do severní Afriky a za časů římského impéria i do dnešního Španělska.

Jde o krajiny se suchým nebo polosuchým klimatem, kde vedení vody pod povrchem přináší řadu výhod. Nejde jen o to, že díky nim voda teče od zdroje k místům, kde je jí potřeba, ale také o to, že v podzemním tunelu se jí méně odpaří, zůstane chladná a čistá. Další nezanedbatelnou výhodou je pak to, že fungují i během vpádu nepřátel, obléhání nebo při sociálních nepokojích. Proto se leckde používají dodnes.

Kanát začíná u pramene, studny nebo vodonosné vrstvy horniny, obvykle v horských či podhorských oblastech. S mírným sklonem vede k osadám a zemědělským pozemkům. Většina kanátů

Kanát Jazd v Íránu

měří jen několik kilometrů, ale existují i stavby dlouhé až 70 kilometrů.

Voda zde neteče v trubkách, jako třeba v Eupalinově tunelu, ale otevřeným korytem. V pravidelných roztupech několika desítek metrů vedou k tunelu z povrchu šachtice, které slouží k údržbě. O tu se tradičně starali muži z jedné vybrané rodiny, přičemž tato služba se dědila z generace na generaci, stejně jako schopnost provést tuto důmyslnou stavbu, vyžadující důkladné znalosti geologie, hydrologie a inženýrství.

Jedním z nejvýznamnějších center kanátů v Íránu je pouštní město Jazd. Uprostřed drsné, suché krajiny zde kanáty dosáhly dokonalosti – město jich má stovky a vynikají délkou, precizností i technickou propracovaností. V roce 2016 bylo historické centrum Jazdu se svými kanáty zapsáno na seznam UNESCO. Návštěvníci si je mohou prohlédnout a projít se vodou, která jimi stále proudí.

Již staří Římané...

Skutečnými mistry vodních staveb byli ve starověku Římané. „Teprve akvadukt dělá z vesnice město,“ napsal římský císař Augustus Octavianus.

Římský akvadukt si sice většina lidí představí jako most s vodotečí na vrchu, ale jeho součástí byly i podzemní objekty jako sifony, štol, tlakové po-

trubí nebo kontrolní šachty. Příkladem je podzemní komora, již začínal akvadukt Aqua Traiana, objevený teprve nedávno britskými filmaři Edwardem a Michaellem O’Neillovými. Nachází se několik metrů pod zemí v základech středověké kaple u vsi Manziana asi 40 kilometrů od Říma.

Římané měli oproti starším civilizacím pro budování takových staveb výhodu: vynalezli a široce používali kvalitní cement a beton. Celý rozsáhlý systém vodních tunelů se nachází také pod italským městem Siena. Přivádí vodu z pohoří Monte Amiata a jeho délka se odhaduje na 25 kilometrů. Ve městě se traduje, že budovatelé se v podzemí setkávali s nadpřirozenými bytostmi, kterým říkali omiccioli a fuggisoli. První vypadali jako elfové, zatímco druzí se projevovali záblesky světla.

Ve skutečnosti asi nejslavnější podzemní vodohospodářskou stavbou, která starověký Řím udělala Římem, byla velkolepá kanalizace jménem cloaca maxima. Její počátek spadá až do časů královského Říma okolo roku 600 př. n. l. Nejdřív šlo o otevřený kanál, který z města odváděl splašky do Tiberu a odvodňoval bažiny v místech pozdějšího fora Romana. Později byl ale zakryt nepravou klenbou a zmizel pod zástavbou rozšiřujícího se „města měst“. Je považován za nejstarší komplexní městskou kanalizaci na světě.

Mýty a skutečnost městského podzemí

Urban legends, tedy městské legendy, jsou moderní obdobou starých pověstí – jen se týkají současnosti, vznikají v prostředí měst a obvykle mívají strašidelný, ba až hororový ráz. Není proto divu, že se jejich děj často přesouvá do podzemí, které už netvoří tajné chodby, ale spletitá síť kanalizace.

Tak zdánlivě všední věc, jakou je litinový kanalizační poklop, může ve skutečnosti představovat magickou bránu do úplně jiného světa. Naznačuje to už stará pověra: Kdo na poklop šlápně, toho potká smůla. Od špatné známky ve škole, vyhození od zkoušky přes problémy v lásce až po nehodu či nemoc. Vyhýbat se jim je ale dobré i z ryze praktických důvodů, protože pokud je špatně uzavřený, nešťastník se propadne do světa, z něhož už nemusí být návratu.

Skrytá krása kanálů

Na otázku, co je pro město nejdůležitější, nejspíš většina lidí odpoví doprava nebo zásobování. Na kanalizaci si vzpomene málokdo, přestože bez ní by život megapole už po krátké době skončil v zápachu, špině a smrtících epidemiích. Praha měla pověst špinavého a páchnoucího města ještě začát-

kem 19. století a ani soutěž na projekt kanalizace vypsaná městským zastupitelstvem roku 1884 nepřinesla vítěze. Teprve roku 1893 předložil anglický inženýr William H. Lindley vlastní projekt, který předběhl svou dobu a na jehož základě funguje kanalizace hlavního města dodnes. Lindleyho

návrh počítal se dvěma úrovněmi stok, spojovací štolou pod Letnou a vyústěním v čističce v Bubenci.

Ač jde „jen“ o kanály, tak jako většina průmyslové architektury z přelomu 19. a 20. století mají i tyto objekty mimořádnou estetickou hodnotu. Někdy je možné navštívit takzvanou spojnou komoru pod cizineckým vstupem u paty věže Staroměstské radnice, kde se stékají tři kanály.

Podobný zážitek nabízí i bubenečská čistiřna, která dnes slouží jako muzeum a je technickou památkou světového významu. Stokárenské muzeum zde pořádá komentované prohlídky pro veřejnost i skupiny, během nichž se návštěvníci dozví o historii pražské kanalizace, práci stokařů i o samotném procesu čištění odpadní vody. Mohou si prohlédnout zachované technologické vybavení i rozlehlé podzemní prostory čistiřny a svézt se na prámu po podzemní usazovací nádrži.

Bubenečská čistírna odpadních vod

Další unikátní vodohospodářskou stavbou z té doby, kterou lze navštívit, jsou brněnské vodojemy pod Žlutým kopcem. Je nad čím žasnout: spíš než účelový objekt připomínají chrám, přestože původně nebyly určené lidským očím.

Zajímavostí je, že kanalizační štolý se tehdy budovaly ze speciálních dvakrát pálených cihel, zvaných zvonivky, protože při poklepu vydávají zvonivý zvuk. Jsou tak mimořádné kvality, že dodnes v agresivním prostředí stok drží i tam, kde novější beton selhává.

Smrtící podzemí

Praha má dnes 4 693 kilometrů kanalizačních stok – svěbytný svět opředený mnoha pověstmi. Pro dobrodruhy lačné nevšedních zážitků se však může proměnit v past, kde se dá zemřít hned několika způsoby. Ze zahnívajících kalů se uvolňuje metan, který se k dýchání moc nehodí, zato ve směsi se vzdušným kyslíkem snadno exploduje. Zaměstnanci údržby proto musí být při práci vybaveni detektory nebezpečných plynů – a v některých úsecích i dýchacími přístroji. Zajímavé je, že plyn unikající z odpadu dnes čističky využívají k výrobě tepla a elektřiny.

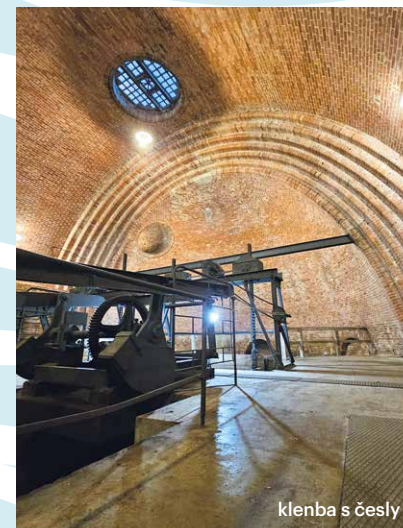
Smrtelný může být i pouhý pád do stoky, protože dno je kluzké a proud

silný. Na jaře 2019 se o tom přesvědčil dělník, který pracoval na rekonstrukci hotelu Pyramida v Praze 6. Veškeré snahy o záchranu byly marné. Jeho tělo objevili až o tři týdny později ve Vltavě u Císařského ostrova, tedy nedaleko čistiřny odpadních vod.

Obzvlášť zákeřné mohou být náhlé průtrže mračen, kdy dešťová voda zaplní většinu profilu stoky a promění se v ničivý proud. V létě 2018 takový živel odnesl čtyřčlennou skupinu dobrodruhů, kteří se vydali hledat takzvané kešky do kanalizovaného Motolského potoka. Proud je protáhl podzemím až do Vltavy – ale dvěma z nich už nebylo pomoci. Geocaching, při němž nadšenci hledají ukryté předměty podle GPS souřadnic zveřejněných na internetu, má své kouzlo, ale v městském podzemí se může stát smrtelně nebezpečnou hrou.

Kryší královna a jiné pověsti

Kanály jsou pro vznik urban legends věčným námětem. Vzpomínám, jak v 50. letech minulého století někteří lidé s očima navrch hlavy vyprávěli, jak se v blízkosti otevřených kanalizačních

klenba s česly

Brno

Potkan zahnaný do úzkých prý dokáže vyskočit až dva metry vysoko a napadnout člověka nebo se protáhnout odpadovou trůbkou až do WC v pátém patře domu.

poklopů ztrácejí komunističtí funkcionáři – a vždy při tom údajní svědkové slyšeli znělku NATO nebo melodii americké hymny.

Nejčastějšími antihrdiny báchovek o kanalizačním podzemí jsou ale „krysy“, ve skutečnosti potkani. Ti jsou přizpůsobivější a inteligentnější, a tak v našich zeměpisných šířkách krysy z kanálů vytlačili. Podle některých legend mezi oběma druhy proběhla regulérní válka, kterou potkani prostě vyhráli. Jedna z oblíbených historek jim přisuzuje IQ 105, tedy úroveň průměrného člověka. Ve skutečnosti se IQ u zvířat takto neměří – hodnotí se spíš schopnost učení, paměť nebo řešení problémů. Potkani jsou v těchto ohledech velmi chytrí, ale číslo 105 je čistý mýtus.

Také se vypráví, že potkan zahnaný do úzkých dokáže vyskočit až dva me-

try vysoko a napadnout člověka nebo se protáhnout odpadovou trůbkou až do WC v pátém patře domu. Svěráznou legendu mají i londýnské kanály, kde prý žije kryší královna, která tajně sleduje lidi zvané toshers, kteří tu hledají cennosti. Když si někoho oblíbí, přinese mu mnoho šťastných nálezů – ale ten o tom nesmí nikomu říct. Pokud zákaz poruší, stane se mu neštěstí.

Pravda je jen to, že potkani opravdu jsou velmi inteligentní, žijí v dobře organizovaných tlupách a hájí si teritorium. Boj s nimi není snadný – a množství odpadů v kanalizaci jim dělá dobře. Možná proto si městské podzemí stále uchovává svůj zvláštní nádech tajemna, kde se realita plynule mísí s pověstmi a člověk nikdy neví, jestli za dalším rohem čeká jen prázdná stoka – nebo příběh, který se jednou stane legendou. ●

GENETIKA MEZI FAKTY A MÝTY

Co skutečně říká naše DNA

Každá lidská buňka obsahuje dva metry DNA. Kdyby se všechna vlákna natáhla za sebe, pokryla by až dvě třetiny vzdálenosti ze Země ke Slunci. Genetický kód, který si v sobě neseme, je fascinující. Odkrývá nám, odkud přicházíme, ale také kým můžeme být. Zároveň se s ním pojí řada mýtů.

Alena Dušková shutterstock.com, archiv Lucie Benešové

D

DNA je dvoušroubovice. Vědci ji objevili v roce 1953, ale tehdy ještě neuměli číst jednotlivé geny. Teprve v roce 2003 se díky projektu Human Genome Project podařilo přečíst celý lidský genom. Od té doby se sekvenování DNA zrychluje a stále více ovlivňuje i rozhodování o našem zdraví. Umíme totiž odhalit mutace, které mohou způsobovat

nemoci, a výsledky testů pak někdy vedou k velmi zásadním lékařským rozhodnutím.

Příkladem může být americká herečka Angelina Jolie, která si v roce 2013 nechala preventivně odoperovat prsní žlázy i vaječníky. Kvůli genu BRCA1/2, jehož mutace výrazně zvyšují riziko rakoviny. Její krok ukázal, jak genetické informace dokážou zasáhnout nejen do lékařských postupů, ale i do osobních životních rozhodnutí.

Vědci ani lékaři sice pořád ještě nedovedou odhalit úplně vše, jednotlivé poznatky se na sebe ale nepřetržitě vrství jako kostičky z lega. A vytvářejí nová spektra pohledu.

Dnes už vědci dokážou odhalit řadu vrozených nemocí a určit gen, který je způsobuje. Může to svádět

k představě, že umíme předpovědět budoucnost, tak jednoduché to ale není. Odhalení „vadného“ genu však může pomoci dalším generacím včas zareagovat - nebo naopak přinést ujištění, že se mutace nepřenáší dál. Rozbory nádorů navíc pomáhají lépe nastavit léčbu.

Významná je genetika i v preimplantační diagnostice. Díky metodám umělého oplodnění mohou rodiny s rizikem závažných chorob vybrat zdravá embrya a získat tak naději na zdravé děti.

Na stopě vraha

Znalost genomu ale neobohatila jen vědu, DNA se stala rovněž důkazním materiálem. Každý si určitě představí, jak kriminalisté v ochranných

oblecích snímají biologické stopy. Jenže ne vždy se jim podaří pachatele na základě těchto vzorků odhalit. Pro forenzní genetiku je totiž zásadní, aby byla stopa DNA co nejčistší. Vzorky však často bývají kontaminované nebo nejednoznačné, což může vést do slepé uličky.

Konkrétní práce se vzorkem probíhá tak, že se zkoumá zhruba 32 specifických míst lidské DNA. Každé má svoji hodnotu – alelu, kterou genetici vyjadřují číslem. Pokud je ale genom dvou lidí smíchaný, stopa je průkazná asi tak, jako když přes sebe položíte dva otisky prstů. Tedy nečitelná. Rozliší se pouze, který kód převažuje. Když se propojí vzorky tří osob, nedá se přečíst už vůbec.

Hledání předků

Do pátrání se někdy pouštějí i laici, kteří mají touhu zmapovat své předky, případně vášeň pro sestavování genealogického stromu. Tam, kde nestačí matriky, mohou přijít na řadu rozbor DNA. Právě touto částí se zabývá rekreační genetika. Obor vznikl asi před dvaceti lety, v Česku s ním začínal soukromý výzkumný ústav Genomac. Ten prošel i určením pohlaví gorilí samičky Moji, a to z biologických stop krátce po jejím narození. Dnes patří testy původu mezi nejvyhledávanější.

Genetika dokáže ukázat cestu našich předků po mateřské nebo otcovské linii, odhalit, odkud rod vyšel a kde se větvil. A kromě minulosti nabízí i náhled do budoucnosti – třeba jakou barvu očí by mohly mít naše děti nebo jaké vlohy či vlastnosti bychom si mohli nést ve své výbavě.

↓ Mýty a fakta o DNA

1. DNA je všude

Mýtus: Stačí se projít a váš genom bude snadno zneužitelný k identifikaci nebo poškození.

Realita: DNA se uvolňuje například ze slin nebo kůže, ale vzorky musí být kvalitní a dostatečné. Malé množství rozptýlené DNA neumožňuje automaticky přesnou identifikaci.

2. Testy odhalí všechno o zdraví a osobnosti

Mýtus: Z jednoho testu zjistím, jaké mám vlohy, zdravotní rizika nebo povahové rysy.

Realita: Významná genetická rizika jsou relativně vzácná a jednoznačných variant je málo. Většina testů, zejména komerčních, nemá vědecky potvrzenou schopnost odhalit vlastnosti či talent.

3. DNA může sloužit k diskriminaci

Mýtus: Pokud někomu poskytnete DNA, mohou ji pojišťovny zneužít k diskriminaci. Budou vědět třeba o vašich dědičných onemocněních.

Realita: Takové scénáře jsou z velké části mediálně nafouknuté. V Česku i ve světě jsou legislativa a kontrola genetických dat přísné.

4. Genetická manipulace embryí je běžná

Mýtus: DNA embryí se běžně upravuje, aby se eliminovaly nemoci.

Realita: Klinická praxe zatím spočívá spíše v preimplantační genetické diagnostice (PGD) – vyberou se embrya bez závažných mutací, DNA se aktivně neupravuje. Genová terapie u některých nemocí existuje, ale u embryí jde o vzdálenou budoucnost.

5. Většina DNA je nosná a důležitá

Mýtus: Každý kus DNA nese důležité informace.

Realita: Pouze malé části DNA (exony) kódují proteiny, zbytek (introny) slouží různým regulačním nebo evolučním účelům. „Nepotřebná“ DNA není chybou, ale součástí evoluce a složité biologie.

6. DNA určuje osud

Mýtus: Genetika rozhoduje, jaké budou děti, zdraví, vzhled či talent.

Realita: Genetika poskytuje pouze pravděpodobnosti. Vliv prostředí a kombinace genů často výsledky výrazně mění.

**LUCIE BENEŠOVÁ,
ŘEDITELKA VÝZKUMNÉHO
ÚSTAVU GENOMAC**

Naše databáze pomáhá propojovat rodiny

S lidskými geny pracuje déle než dvacet let a nepřestávají ji fascinovat. Ředitelka soukromého výzkumného ústavu Genomac Lucie Benešová říká, že zájem Čechů o možnost nahlédnout do minulosti prostřednictvím DNA stále roste. Přesto upozorňuje, že v některých případech je genetický rozbor složitý a některé komerční proklamace zavádějící.

V poslední době nabízí rozbor DNA mnoho firem – ať už pro zjištění etnicity, nebo rozbor zdravotního stavu. Dá se jim důvěřovat?

V Česku je už mnoho soukromých firem, které vám přečtou celou DNA, slabinou ale zůstává interpretace. Ani světoví odborníci neumějí každou nalezenou změnu správně vyhodnotit. Proto doporučuji opatrnost a držet se osvědčených vyšetření.

Jaké testy jsou nejvíce v kurzu?

Nejčastěji provádíme test Genograf. Lidé, většinou kolem šedesátky, začnou přemýšlet o předcích a budovat rodokmen. Často ale narazí – matriky většinou končí někde v 19. století. V tu chvíli přichází na pomoc DNA.

Nemůžeme dopředu slíbit stoprocentní výsledky, nevíme, co přesně v konkrétní DNA najdeme. Spolehlivě ale určíme původ hlavní linie – například slovanský, germánský a podobně – až ke společnému prapředkovi, stovky či tisíce generací zpět. Ukážeme i to, jak se konkrétní podskupina časem rozvíjela a kde dnes její potomci v Evropě žijí. Důležité je, že test sleduje vždy jednu přímou linii: otcovskou, nebo mateřskou.

Jaký to má důvod?

U všech ostatních genů se dědičnost každou generací míchá, až vznikne „koktejl“, ve kterém se vzdálené příbuznosti ztrácejí. Otcovskou linii čteme z markerů na Y-chromozomu, který mají pouze muži. X a Y se u mužů prakticky nerekombinují, takže Y „putuje“ tisíce generací téměř nezměněný – jen občasné mutace vytvoří novou větev, podle níž poznáme staré větvení a migrace. Mateřskou linii sledujeme přes mitochondriální DNA, kterou mají muži i ženy.

Jak se díváte na populární testy „etnicity“, jako 37 procent Čech, 22 procent Němec?

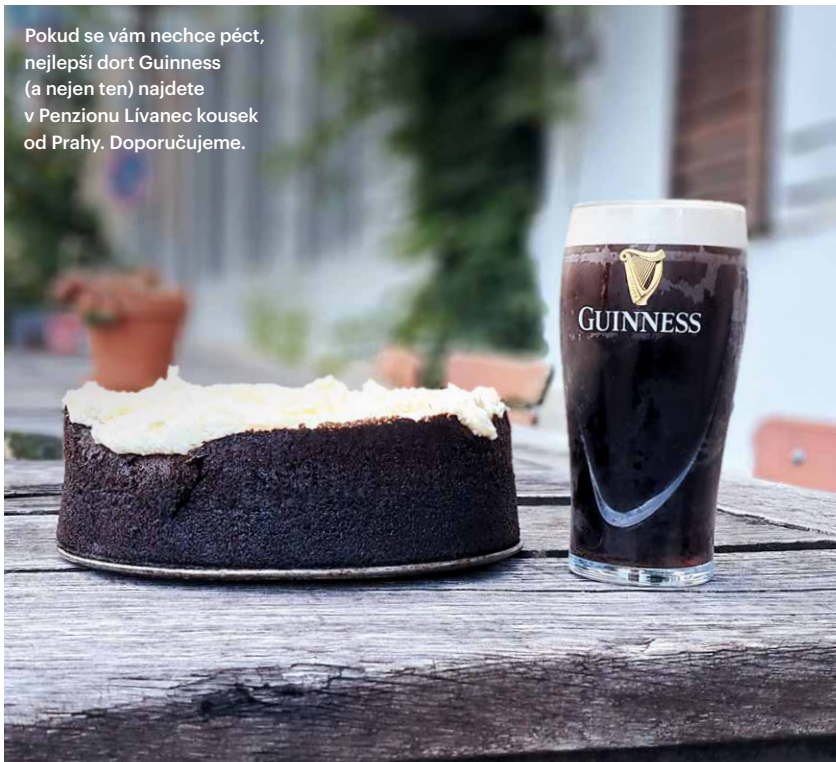
U nás v ústavu je neděláme, ale lidé je znají z amerických platform. Fungují tak, že porovnají vaši DNA na desítkách až stovkách tisíc míst s velkými databázemi „průměrných“ reprezentantů různých národností. Software pak statisticky vyjádří podobnost v procentech. Výsledek vypadá hezky graficky, ale je hrubý – proto jsou Češi často zmatení. V Americe, kde se populace míchá z mnoha linií, má smysl, ale u nás může být matoucí.

Databázi DNA ale vytváříte i vy.

Ano, máme vlastní databázi s téměř 10 000 záznamy. Klienti si sem mohou nahrát výsledky našich testů nebo ekvivalentní z jiných laboratoří a vyhledávat shody. Když společného předka najdou, mohou se propojit, vyměnit si data a spojit rodokmeny.

Kdo si u vás nejčastěji nechává dělat test původu?

Často lidé, kteří už mají rozjetý rodokmen a „zasekli se“. Češi jsou v tomhle překvapivě aktivní – v každé rodině se obvykle najde někdo, kdo sestavuje rodokmen. Objevuje se i touha potvrdit germánský, vikingský nebo šlechtický původ. Ne proto, aby se povyšovali, ale proto, že rodinou putuje tradice a oni chtějí mít jasno. Doba před GDPR byla pro taková pátrání snazší, dnes je to komplikovanější. Pokud má ale někdo v rodokmenu shodu, umíme je vzájemně propojit. Jen s tím musí obě strany souhlasit, což s sebou přináší nutnost pravidelně sledovat svůj účet v databázi. ●

Pokud se vám nechce péct, nejlepší dort Guinness (a nejen ten) najdete v Penzionu Livanec kousek od Prahy. Doporučujeme.

Sladké i slané inspirace, které mají říz

Dagmar Tichá
 livanec.eu, pexels.com, flickr.com

Pivo v kuchyni? Rozhodně ano! Zlatavý mok nemusí být jen parťákem k jídlu, ale i jeho součástí. Skvěle se hodí do marinád, omáček a těstíček, a překvapivě i do sladkých dezertů. Dodá šmrnc, zlepší strukturu těsta a vytvoří nečekané chuťové kombinace. Přinášíme vám čtyři recepty, které zvládnete doma a ožíví jinak zavedenou klasiku – a některé vás možná překvapí!

↑ DORT GUINNESS – vláčný čokoládový zázrak

(forma Ø 24 cm)

NA TĚSTO:

- 250ml černého piva Guinness
- 250g másla
- 75g kvalitního kakaa
- 400g cukru krupice
- 2 vejce
- 140ml zakysané smetany
- 1 lžička vanilkového extraktu
- 280g hladké mouky
- 2 lžičky jedlé sody

NA KRÉM:

- 250g mascarpone
- 150ml smetany ke šlehání (min. 30%)
- 2 lžice moučkového cukru
- pár kapek vanilkového extraktu (volitelné)

POSTUP:

1. V kastrůlku na mírném ohni rozpustíme máslo a vmícháme pivo. Přisypeme kakao a cukr, metličkou rozmícháme dohladka a necháme zchladnout. V míse smícháme vyšlehaná vejce, zakysanou smetanu a vanilku, pečlivě vmícháme do pívni směsi.
2. Přidáme prosátou mouku se sodou a vymícháme do hladkého, řidšího těsta. Nalijeme do vymazané a vysypané dortové formy. Pečeme v troubě předehřáté na 180 °C asi 45–50 minut. Propečení vyzkoušíme suchou špejlí. Necháme zcela vychladnout.
3. Mezitím si ve větší míse připravíme krém. Vyšleháme smetanu do polotuha, přidáme mascarpone a moučkový cukr (případně i vanilku). Vyšleháme do hladkého, nadýchaného krému.
4. Vychladlý dort potřeme krémem pouze na horní straně – jako pívni pěnou. Měla by být bílá, hladká a v kontrastu s tmavým těstem.

Černé pivo dodá dezertu karamelové tóny a zvýrazní chuť kakaa. Díky němu je dort vláčný a má decentně nahořklou dochuť, která krásně kontrastuje se sladkostí.

PIVNÍ JABLEČNÝ ŠTRÚDL

NA TĚSTO:

- 300g hladké mouky
- 200g změkklého másla
- 150ml světlého piva
- špetka soli

NA NÁPLŇ:

- 5 jablek nastrohaných nahrubo
- mletá skořice
- cukr podle chuti a kyselosti jablek
- hrst rozinek nebo nasekaných ořechů – dle preferencí

POSTUP:

Z mouky, povoleného másla, piva a soli vypracujeme hladké těsto, dobře ho propracujeme (nesmí lepit) a dáme ho na 30 minut odležet do lednice. Mezitím si připravíme náplň – smícháme jablka se skořicí, cukrem a případně rozinkami či ořechy. Těsto rozdělíme na poloviny, každou rozválíme do obdélníku o tloušťce cirká tři milimetry. Na každý plát rovnoměrně rozdělíme náplň a zavineme. Oba záviný přesuneme na plech vyložený pečicím papírem, potřeme rozšlehaným žloutkem a pečeme v troubě předehřáté na 180 °C asi 35–40 minut dozlatova.

Pívni těstíčko je jemné a krásně křehké – chuť piva zůstane v pozadí, ale dodá štrúdlu originální šmrnc. Skvěle se snoubí nejen s jablečnou klasikou, ale i se slanými náplněmi třeba z kysaného zelí, slaniny nebo mletého masa či různých druhů pesta.

↗ PIVNÍ MARINÁDA NA MASO

INGREDIENCE:

- 300ml světlého nebo zázvorového piva (ginger beer)
- 2 lžice medu nebo třtinového cukru
- 1 lžice sójové omáčky
- 2 stroužky česneku
- šťáva z 1 citronu
- čerstvě mletý pepř
- snítka rozmarýnu (volitelné)

POSTUP:

Všechny suroviny pečlivě smícháme v misce a pak už jen přidáme maso – skvělá jsou kuřecí křídla, krkovička nebo žebra. Základem úspěchu je doba odležení. Čím déle necháme suroviny marinovat, tím lepší je výsledná chuť. Minimum jsou čtyři hodiny, ideální je vydržet přes noc.

Naložené maso můžeme připravit běžným způsobem na grilu, pánvi nebo v troubě.

Pivo maso krásně zkřehčí díky obsahu enzymů a kyselin, zároveň mu dodá zlatavou barvu a plnější chuť.

↓ PIVNÍ SLANÝ KARAMEL – sladká bomba na závěr

INGREDIENCE:

- 200g cukru
- 50g másla
- 100ml černého piva (například stout)
- 100ml smetany ke šlehání
- špetka soli

POSTUP:

Na pánvi pomalu rozpustíme cukr, jakmile zežltne, začneme vmíchat máslo. Po-

zor – míchat musíme neustále, abychom zabránili připalování. Postupně přiléváme pivo – opatrně, směs začne pění – a smetanu. Vaříme na mírném ohni do zhoustnutí, trvá to zhruba 10–15 minut. Na závěr osolíme, pozor na přetažení výsledné chuti. Skladujeme v lednici.

Pívni slaný karamel je skvělý k palačinkám, na zmrzlinu, do dortů nebo jen tak na lžičku. Má plnou chuť, není přeslazený a překvapí každého. ●

↓ Proč vařit a péct s pivem?

Zvýrazní chuť: Pivo obsahuje slad, chmel a další složky, které při vaření vytvářejí komplexní chuťové profily – ať už sladké, nebo slané. Každé pivo má jinou vlastnost. **Zlepšuje strukturu:** Oxid uhličitý v pivu posílí nadýchanost těsta, pomůže křupavosti těstíček i jemnosti koláčů. **Zjemňuje maso:** Díky přírodním kyselinám a enzymům maso v pívni marinádě rychleji změkne.

Tak co, pustíte se do toho? Ať už sáhnete po dortu, štrúdlu, nebo jen vyzkoušíte pívni karamel, garantujeme jedno – vaše kuchyně bude vonět trochu jinak. A možná vás pivo začne bavit v jiné formě než jen jako pěkně načepovaný nápoj.

POHÁDKA

Hustá bojovka

 Kateřina Kubalová Jitka Petrová

Bylo to takhle jednou v srpnu. Za oknem poletovali špačci, po polích se proháněli zajáci a pod zlatavými klasy měla nejedna myši rodina hnízdo až po okraj naplněné zrnky obilí. Farmář Broumal se na okraji obřího lánu pohodlně uvelebil v kabině kombajnu, otřel si zpoceně čelo a nastartoval. Stroj se zvolna rozjel a přepečlivě si razil cestu pšenicí, aby mu žádný klásek neunikl, všechna zrnka skončila v sýpce a později na pultech obchodů v pytlících s nápisem mouka anebo ještě o něco později ve voňavých koláčích s povídky.

„Mňam,“ mlsně si při té představě mlasknul týpeček v pruhovaných kalhotách a žlutém tričku. Seděl schovaný za závěsem a zíral z okna vlaku, který frčel krajinou. Farmář Broumal byl tak zaujatý prací na poli, že si vlaku ani nevšimnul a prťavého palubního skřítky za oknem jakbysmet. Skřítek seděl a koukal se z okna dál. Kombajn už se mu ztratil z očí a místo něj běžel za oknem vlaku jeden strom za druhým. Skřítek je zkoušel počítat na prstech.

„Těch je, těch je,“ liboval si a do malého notýsku, který vylovil z kapsy, si zapsal - stromy v lese - 165. Číslo a počítání, to bylo jeho.

Vlak vjel do tunelu a skřítek si smutně promnul očka. Na tmě není zajímavého vůbec nic, pomyslel si nakvašeně. Naštěstí hned za tunelem začal vlak brzdit a během okamžiku zastavil na malém

nádraží. Skřítek seděl s nosem zvědavě nalepeným na okno a doufal, že právě do jeho vagonu nastoupí nějaké děti. S těmi totiž bývá největší legrace. Málem nahlas vyjeknul, když zmerčil partičku holek a kluků, kteří v tu chvíli udýchaně doběhli na nádraží a začali jeden po druhém nastupovat právě do jeho vagonu. Všichni měli na hlavě žluté látkové kloboučky s obrázkem stanu a totemu a na zádech batohy. Jako poslední nastoupil do vlaku vysoký mladík s nakrátko ostříhanými vlasy, v zelených trampských kalhotách a s obří krosnou, ze které čouhala kytara. Děti se nahrnuly do vagonu a uvelebily se na sedačkách. Ještě než se vlak rozjel, vylovily z batohů svačiny a pustily se do nich. Mladík s kytarou se ale najednou zběsile rozeběhl zpátky ke dveřím s výkřikem: „Děti, ztratil jsem buzolu, hned jsem zpátky!“ Nechal malé táborníky ve vagonu a mazel na opačný konec nástupiště, kde mu buzola vypadla z kapsy. Sebral ji a běžel zpátky k vlaku, jenže co čert nechtěl, jak chváta, zakopl, a než se zvedl, vlak se dal do pohybu. Mladík už jen stačil vrazit stevardce do rukou pomačkanou plátěnou tašku, kterou vylovil z kapsy, a něco na ni zahlekat. Vyvalené děti jen zděšeně sledovaly, jak i s nádražím mizí.

„A teď budeme dělat co?“ zeptala se poplašeně holčička s pusou plnou rohlíku.

„Má někdo nějaký nápad?“ zajímal se kluk s dírou na kalhotách.

„Nevíte náhodou, kde máme vystupovat?“ zašeptal do ticha další táborník. Ne, ne a ještě sedmkrát ne.

Deset vykulených dětí frčelo ve vlaku neznámo kam. Copatá holčička začala nabírat k pláči, vyhlášenému rváči přestala chutnat svačina a palubní skřítek, který do té chvíle všechno sledoval zpoza závěsu, nevěděl, jestli má vylézt a zkusit je nějak utěšit, nebo počkat, co se bude dít. Nechtěl děti ještě víc vyplašit. Než se stihnul rozhodnout, vstoupila do vagonu stevardka s plátěnou taškou.

„Tohle vám posílá váš vedoucí, máte si to přečíst,“ řekla dětem a zase odešla.

Desítka dětí se nahrnula do jednoho chumlu a největší z kluků tašku rozvázal. Byla v ní malá truhlička a kus papíru.

„Co v tom je?“

„Nevím, nedá se to otevřít.“

„A na tom papíře je co?“

Copatá dívka si utřela slzy a všem přečetla, co na papíře bylo:

V truhle je název stanice, kde musíte vystoupit, abyste stihli táborovou večeři. K rozluštění číselného kódu musíte zodpovědět několik otázek a spočítat pár příkladů.

„No nazdar,“ hlesla holčička, když dočetla a podívala se po ostatních dětech,

které nevěřicně zíraly na ni i na papír.

„Hustý!“ neudržel skřítek nadšený výkřik a všechny děti naráz nadskočily.

„Pardon, já vás nechtěl polekat,“ omlouval se a chytil se za pusu.

„Dovolte mi, abych se vám představil. Jmenuju se Kalkulínek a rád vám pomůžu. Mě luštění děsně baví a nejvíc čísla a počítání a šifry a tohleto všechno. Že vám můžu pomoci? Prosím, prosím, prosím...“

Skřítek se dal do prosíku a tak se u toho pitvořil, že se děti začaly jedno po druhém smát a strach, který je ještě před malou chvílí svíral, byl ten tam.

„Vrhne se na to, jo. Takže jaká je první otázka? Přečti ji, prosím,“ obrátil se Kalkulínek na copatou holčičku a z kapsy vylovil malou kalkulačku, aby si pomohl, kdyby byly příklady moc těžké.

Představte si pokoj, který má čtyři rohy a v každém rohu je jeden pavouk. Před každým pavoukem sedí tři pavouci. Kolik pavouků v pokoji je?

„Hustý, jdeme na to,“ jásal Kalkulínek. „A můžeme spočítat i nohy těch pavouků?“

„Fuj, pavouci,“ utnula hned zkraje jeho nadšení copatá holčička a dvě její kamarádky se k ní s nakrčenými nosíky přidaly.

Taky pavouky moc nemusíte? Ani já ne. Ale to sem nepatří.

Děti se usadily v sedačkách a přemítaly, jak to jen s těmi pavouky je. V každém rohu sedí jeden a každý má proti sobě tři. Děti počítaly na prstech, kroutily se u toho a Kalkulínek jakbysmet. Ale nakonec to byl právě on, kdo na to kápnul - to znamená, že na to přišel.

„Už to vím, jsou čtyři! Když jsou přece všichni v místnosti, tak vždycky ten jeden vidí další tři v ostatních rozích, takže jsou dohromady čtyři.“

„A jo. Máš pravdu, takže první číslo máme. Jdeme na další otázku!“ radovali se táborníci a Kalkulínek si do svého notýsku zapsal velkou čtyřku. Copatá holčička se znovu pustila do čtení. Kalkulínek jí seděl na rameni a napjatě čekal na další úkol.

Žiznivá zebra byla na cestě k napajedlu. Cestou k vodě potkala tři žirafy. Každá

žirafa měla na zádech dvě opice. Každá z opic měla na ramenou dva ptáky. Kolik zvířat šlo k vodě?

„Hustý,“ okomentoval to znovu Kalkulínek.

„Nic jiného říkat neumíš?“ zašklebil se rváč, kterému trochu otrnulo.

„Jen ho nech, náhodou nám moc pomohl,“ zastala se skřítky jedna z holčiček a vyplázla na rváče jazyk.

„Si trhni nohou,“ zrudl kluk a dělal, že se ho luštění vůbec netýká. Kalkulínek i ostatní děti si ho přestali všimnout a pustili se do počítání zvířat.

„Takže, když tam byly tři žirafy a každá měla na zádech dvě opice - to už máme devět zvířat a k tomu ještě ti ptáci. Mně to vychází na 21,“ počítal Kalkulínek a ani na to nepotřeboval kalkulačku.

„No jo, ale číselný kód má jen čtyři čísla a my máme čtyři hádanky.“

Výsledek musí být jednociferný,“ namítl nejmenší chlapec, který doteď mlčel.

„A jo,“ souhlasil Kalkulínek. Chvilí bylo ticho, když copatá holčička vyjekla: „Už to mám - je to chyták.“

„Jak to myslíš?“ nechápal Kalkulínek. Něco takového v životě neslyšel.

„Dívej! Tady se píše, že zebra šla k napajedlu a ostatní zvířata potkala cestou. Co když je to tak, že ona jediná šla tam a všichni ostatní šli od vody? Pak by byl výsledek jedna.“

„Jasně, to bude ono,“ souhlasil Kalkulínek a vedle velké čtyřky si napsal jedničku. Jdeme na další úkol.

Hospodář si koupil kohouta a předpokládal, že bude snášet tři vejce za den. Kolik vajec by měl v takovém případě za dva týdny?

„Není to zase nějaký chyták?“ ptal se hned zkraje Kalkulínek a všechny děti se rozesmály, protože tentokrát věděly odpověď hned.

„Jasně, že jo!“ volaly jedno přes druhé. Kohout nikdy žádné vejce nesnese, takže odpověď je nula.

V Kalkulínkově notýsku přibyla ke čtyřce a jedničce ještě nula a děti čekal poslední úkol.

U kuchyňského stolu sedí Veronika a kreslí obrázek. Kolik je v místnosti nohou? Od výsledku odečti jedna a budeš mít další číslo.

„Hustý,“ okomentoval hádanku mimoděk rváč. Kalkulínek se jen nepatrně pousmál a dumal. Dumal a dumal a mlčel.

„Když já nevím, jak vypadá stůl a židle. To ve vlaku není,“ povzdychl si za chvíli. „Co budeme dělat?“

„Nevadí, my to víme a nakreslíme ti to.“ Mlčenlivý chlapec si od Kalkulínka půjčil tužku a na volný kus papíru se zadáním mu nakreslil stůl a židli a taky holčičku. V tu ránu bylo všechno jasné, protože, když si člověk příklad nakreslí, hodně to pomůže. Všechny děti tak krásně spočítaly, že čtyři nohy stolu, čtyři nohy židle a dvě nohy holčičky dávají dohromady číslo 10.

„Tady se píše, že máme od výsledku odečíst číslo jedna a deset bez jedné je devět. Takže poslední číslo je devět! Jupí!“ jásal Kalkulínek.

Copatá holčička vzala truhličku, postavila ji na stolek, aby na ni všechny děti viděly, a opatrně na číselníku nastavila čísla 4, 1, 0 a 9. Zámek cvaknul a truhlička se otevřela. Uvnitř byl další lístek a spousta zlatých medailí. Na lístku bylo velkými písmeny napsáno:

Gratuluji vám k úspěšnému vyluštění všech hádanek. Z vlaku vystupte na konečné

zastávce. Než na ni dojedete, pochutnejte si na zasloužené odměně.

Copatá holčička obrátila truhličku a vysypala z ní hromádku čokoládových medailí ve zlatém papíře. Všechny děti se na ně nadšeně vrhly a s úlevou se pustily do čokolády. Teď už věděly, že se nemusí bát. Na konečné prostě vystoupí z vlaku a vedoucí už si je najde. Jen Kalkulínek se neradoval. Na všech medailích byla jen ta samá nudná jednička a navíc na něj žádná nezbyla, protože s ním vedoucí pochopitelně nepočítal.

„Na, vezmi si,“ žduchnul do něj nečekaně rváč. „A promiň, že jsem se do tebe tak navázel.“

„Nic se nestalo,“ usmál se na něj Kalkulínek a ukousnul si z čokoládové dobroty.

„Mňam.“

Všechny medaile už byly snědené, když se z reproduktoru ozvalo - Konečná stanice, prosíme, vystupte. Děkujeme, že využíváte služeb našeho vlaku Arriva.

„To je škoda, že nemůžeš jít s námi,“ litovaly děti, když se musely rozloučit s Kalkulínkem, a i palubního skřítko trochu mrzelo, že musí zůstat ve vlaku. Ale nic naplat, palubní skřítek zkrátka patří do vlaku a ne někam jinam. A tak se Kalkulínek uvelebil na své oblíbené místočko u okna a sledoval, jak vystupují z vlaku.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 - přepočítal je pro jistotu. Byli všichni. Úplně stejně malé táborníky za chvíli přepočítal i jejich vedoucí. Na nádraží přijel zkratkou celý určený chvilí před příjezdem vlaku na kole půjčeném od stevardky, která mu tu dobrodružnou hru pro děti pomohla připravit.

„Hustý,“ okomentoval to celé Kalkulínek a odfrčel s vlakem zase dál. ●

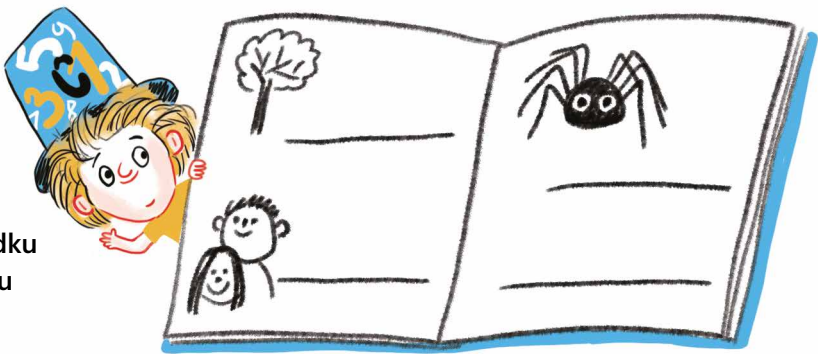

AHOJ! JSEM KALKULÍNEK -
PALUBNÍ SKŘÍTEK Z VLAKU. PŘIPRAVIL JSEM PRO
TEBE TAKY BOJOVKU! VYŘEŠ 4 ÚKOLY
A ZJISTI TAJNÝ KÓD
K TRUHLIČCE S ODMĚNOU!

- 1 Najdi na obrázku A deset čísel a sečti je. Druhou číslici zapiš do prvního řádku na zámku truhličky na další straně. Jo, a ještě taky najdi 8 rozdílů mezi obrázkem A a B!

2 Pamatuješ si, kolik stromů Kalkulínek v pohádce napočítal? Kolik bylo v příběhu dětí? A kolik bylo pavouků v hádance? Všechna čísla zapiš, sečti a prostřední číslici z výsledku zapiš jako druhou indicii do kódu zámku.

3 Teď se dozvíš, co nejraději mlsám. Počet slabik slova tajenky zapiš do zámku. Klíč: ch = 9

13 | 5 | 15 | 21 | 10 | 13 | 12 | 26

4 Vepiš písmena ve správném pořadí a zjistíš jméno konečné stanice, na které děti vystoupily. Počet slabik tohoto slova plus pět rovná se poslední číslo kódu.

Diagram showing a maze of letters (L, E, J, T, A, N, R, K, Š) connected by lines to numbers (2, 4, 6, 9, 5, 1, 3, 8). Below is a grid for the final code: 1 2 3 4 5 6 7 8 9.

Řešení: 1. 1, 2, 7, 3, 3, 4, 8

Počítejte s námi

- 1. V místnosti je 20 lidí a každý s každým si potřeše rukou. Ke kolika potřesením rukou dojde?
- 2. K odměření čtyř litrů vody máme k dispozici dvě nádoby. Jedna má objem 5 litrů a druhá 3 litry. Můžeme využít neomezené množství vody. Jak naměříme přesně 4 litry vody?
- 3. Součet tří čísel, která jsou po sobě jdoucí, nám dá výsledné číslo 348. Jaká tři čísla to jsou?

Rozluštěte kód zámku podle indicií

- 3 9 4 Jedno číslo je správné, ale na špatné pozici.
- 2 4 5 Dvě čísla jsou správná a obě jsou na správných pozicích.
- 1 4 6 Jedno číslo je správné a je i na správné pozici.
- 4 5 7 Dvě čísla jsou správná, ale jen jedno je na správné pozici.
- 7 9 2 Ani jedno číslo není správné.

Součet číslic kódu je 13.
Součin číslic kódu je 80.

Řešení:
1. 19 + 18 + ... + 2 + 1 = 190
2. Naplníme 5l nádobu a přelijeme z ní 3 litry do 3l nádoby, kterou vylijeme, a z 5l nádoby přelijeme zbytek vody (tedy 2 litry) do 3l nádoby. Nyní naplníme 5l nádobu a vodou z ní dolijeme 3l nádobu (k čemuž jsme potřebovali právě 1 litr), a hle, v 5l nádobě nám zbývá 1 4 litry vody.
3. 115, 116, 117
kód zámku 445

lehké sudoku

5	7	6		3	4	2		1
1								4
	4	3	1			5	7	
2				8	3	7		
4		5		1		8		
8		7	6	5	2	1	4	
	2	9			1			
6			2	7		9		
				9		4		

středně těžké sudoku

8			2	3				
1							6	
			1		5		8	
				6	7	9		4
5			3					8
2	6	9	4	1				5
		3				8	5	
		6				3		
			9	2	3			

těžké sudoku

8				5				9
	7	5					3	6
	9	3			2			
9			2			1	4	
							9	
	3			6				8
							5	
7				8	3		6	
6				7				4

Soutěžní křížovka

Pro všechny, kteří si chtějí procvičit své mozkové závity, jsme připravili křížovku o balíček s merchem podcastu Opravdové zločiny.

V tajence najdete moudro jeho autorek Lucie Bechynkové a Báry Krčmové.

POMŮCKA: ASESOR, BOBINE, KALÍKA, PACKING, STEINE	TUMÁŠ	TRAMPSKÉ SIDLISTĚ	1. DÍL TAJENKY	INFORMAČNÍ SYSTÉM (ZKR.)	NEJLEPŠÍ UMÍSTĚNÍ	ŠVÉDSKY BLOUDIT		DOTKNUTÍ	KÓD HAITI		KARTOUNY	BAŽINY (ZAST.)	DOSTAT	ZDE	OBRAČENÉ INIC. ZPĚVAČKY ROTTROVÉ
PŘENÁŠETI							INIC. ZPĚVAKA HULKY			ZÁSTUPCE DÍTĚTE U KŘTU					
NĚKDEJŠÍ SOUDNÍ PŘÍSEDCI							ZNÁMKOVÝ PŘETISK			SBÍRKA FOTOGRAFIÍ					
	ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ (ZKR.)			PRAVÝ OPAK			DOMÁCKÝ OLGA			1000 M = 1 ..					
	KRYLOVY INICIÁLY			HORNÍ KOMORA PARLAMENTU										ODRAŽENÝ TRPYT	ZNAMENÍ ZVĚROKRUHU
V DÁVNÝCH DOBÁCH					SPOJKA				MIKRO-ORGANIS-MUS						
					POHYB VZDUCHEM				ZNAČKA NÁPOJŮ						
MUŽSKÉ JMÉNO						ČIN				2. DÍL TAJENKY					
						FRANCOUZSKÝ CIVKA				NÁZEV PÍSMENE G					
	JMÉNO ZPĚVAKA SHEERANA	NEBO (ZAST.)					ANGL. JÓGA					KANADSKÁ ŘEKA			
		PROVÁDĚT					BOXERSKÉ ZÁPASIŠTĚ					DOVEDNOST			
ROVNÍK								MOJE			PLANETKA				OZNAČENÍ LETADEL NORSKA
								VELKO-OBCHOD (ZKR.)							
CUKRAŘSKÝ VÝROBEK					DOMÁCKÝ BIVOJ					1 CM = 10 ..				INIC. HEREČKY LAURINOVÉ	
					ANGL. ČÁRA					ZNOVU				VSTŘELENÍ 3 GOLŮ TYMŽ HRAČEM	
	TEDY			UMĚLÁ PODLAHOVÁ KRYTINA					ZÁKONÍK PRÁCE (ZKR.)			BÝV. SPZ HRADCE KRÁLOVÉ			
	DOUŠKA V DOPISE			KILOGRAMY					MÍSTNOST NA SPANÍ			ŠTEPL			
ANGL. BALENÍ								POPĚVEK			CHEM. ZN. RADIA			RUSKY JAK	CITO-SLOVCE DOVTÍPENÍ
								ČESKÝ KRONIKÁŘ			ŘÍMSKY 1005				
NĚMECKÝ KAMENY							NEJEDLÁ HOUBA								
							ANGL. PRST NA NOZE								
	TAK NĚJAK	ŠPATNÉ				TEDY (NÁREČNÉ) PODRADNĚ VADNÉ ZBOŽÍ				3. DÍL TAJENKY					
		ALEUTSKÝ OSTROV								SPISOVÁ ZNAČKA					
JMÉNO HEREČKY BOUŠKOVÉ					BALKÁNSKÉ ÚZEMÍ						SLOVENSKÝ IRKA				
					SLOVENSKÝ PRO						KOREJSKÁ ŘEKA				
DRUH PALMY				JEDNIČKÁŘI										CHEM. ZN. IRIDIA	EKONOMICKÉ ODDĚLENÍ (ZKR.)
				NÁZEV HLÁSKY L											
KADEŘ							ZKRATKA PRO STRÍDAVÝ PROUD			CENNÝ PAPIR					
BLOUZNIVEC							ZVRATNÉ ZAJMENO			STAV PO DEŠTI					

Své odpovědi posílejte do 1. 3. 2026 na adresu marketing@arriva.cz. Výherkyní minulé křížovky se stala Kristína Částková.

Podcastům vládnou Opravdové zločiny

t redakce
f podcastroku.cz

Podcasty zažívají v Česku obrovský boom – jen za poslední rok přibýlo více než 800 nových. Přinášíme vám žebříček vítězů sedmého ročníku ankety Podcast roku, kde posluchači a odborná porota vybrali ty nejlepší české pořady.

Absolutním králem se opět staly true crime Opravdové zločiny autorek Lucie Bechynkové a Barbory Krčmové, které od posluchačů získaly úžasných 89 857 hlasů. Rozhovor s nimi si můžete přečíst na následující straně.

Anketa Podcast roku rozdělila pořady do osmi kategorií – od zpravodajství přes rozhovory až po sport či technologie. V kategorii Zprávy a souvislosti zvítězil podcast Vlevo dole s 25 741 hlasy, mezi rozhovory dominovaly Agáta a Ornella s téměř 29 tisíci hlasy. Oblíbený seberozej reprezentoval vítězný podcast Pindy z gyndy.

Letošní ročník přinesl několik novinek. Kromě tradičního hlasování posluchačů rozhodovala i sedmičlenná odborná porota, složená z osobností médií, kultury a technologií, která udělovala prestižní Cenu podcastové scény. Nově vzniklo také ocenění Objev roku, které zviditelňovalo výjimečné novinky na české podcastové scéně.

V anketě mohli posluchači vybrat až pět svých nejoblíbenějších podcastů a podle pořadí jim přidělit body. První místo znamenalo pět hlasů, páté místo jeden hlas. Hlasovat bylo možné pro libovolný český podcast, který v uplynulém roce vydal alespoň jeden díl.

Opravdové zločiny

Chumelenice

Krimi příběhy

Kudy běží zajíc

Agáta a Ornella

Pindy z gyndy

Hype-Cast Podcast

Neplecha ukončena

Vlevo dole

Kecy a politika

Umístění v kategoriích

Zprávy a souvislosti

1. Vlevo dole
2. Kecy a politika
3. Aby bylo jasno

Rozhovory a zábava

1. Agáta a Ornella
2. Hype-Cast
3. Chumelenice

Seberozej

1. Pindy z gyndy
2. Příběh, který se opravdu stal
3. Zjistí víc

Volný čas

1. Neplecha ukončena
2. Život na treku
3. KLDŘ živě

Krimi

1. Opravdové zločiny
2. Krimi příběhy
3. Hlasy zločinu

Drby a vraždy budou lidi bavit pořád

„Jako počkej, tohle fakt udělal? No tak to je moc!“ zní opovržlivě z reproduktorů, ale za chvíli už si holky vesele povídají dál. V podcastu Lucie Bechynkové a Báry Krčmové Opravdové zločiny se černý humor potkává s vraždami a výsledek je překvapivě návykový. Muži sice často nechápou, jak může někoho bavit, když si „dvě holky povídají“, ale my ženy víme své: drby jsou prostě drby, i když se týkají těch nejhorších lidských skutků.

t Helena Dostalová f archiv Opravdových zločinů

„Bára chodila ke mně domů na hororové filmové večery, obě nás to téma fascinovalo a často jsme si o zločinech povídaly. Nakonec jsme si řekly, že to v podobném duchu zkusíme nahrávat,“ vzpomíná Lucie Bechynková na začátky projektu, který z volnočasové zábavy vyrostl v jeden z nejúspěšnějších českých podcastů. „Nechtěly jsme dokument, to už tu bylo.“ Dnes za sebou mají vyprodanou O2 arenu, stovky tisíc posluchačů - z osmdesáti procent žen - a počtvrté získaly prestižní ocenění Podcast roku.

Témata jako detektivní pátrání

„Příprava na dnešní podcast mi zabrala asi čtyři dny. Už jsem si říkala, že to nikdy nedokončím,“ usmívá se Lucie nad svým posledním dílem, kdy kromě psaných zdrojů čerpala také z různých dokumentů a reportáží. Bára doplňuje, že záleží na složitosti každého případu, někdy stačí i pár hodin. „Platí jednoduché pravidlo - čím známější příběh,

tím rychleji se zpracovává. Když ale řešíte něco méně medializovaného, musíte pátrat v regionálních novinách nebo v krátkých reportážích z místních zpráv a skládat příběh jako puzzle,“ říká Bára a doplňuje, že si s Lucií nikdy navzájem neříkají, o čem bude jejich část dílu, aby se neochudily o moment překvapení a spontánní reakci. Přes WhatsApp si jen napíší jméno člověka, o kterém budou mluvit. „A je zvláštní, že jsme se za tu dobu fakt ani jednou netrefily do stejného zločinu.“

Přestože se kdysi věnovaly i českým případům, soustředí se nyní už výhradně na ty zahraniční. Uvědomily si, že jejich způsob vyprávění by se mohl dostat k pozůstalým obětí, a nechtěly otevírat staré rány. „Navíc někteří vězni by se mohli dozvědět, že jsme o nich mluvili, a nepotřebujeme na sebe tímto způsobem upozorňovat,“ vysvětluje Lucie.

Hlavní roli však hraje samotná Amerika: „Tamní lidé jsou asi nejšílenější, takže aniž bychom to vyhledávaly, nej-

horší věci se prostě dějí tam.“ Spojené státy tvoří přibližně 70 procent jejich případů. „Amerika je obrovská, takže vysoký počet obyvatel logicky odpovídá množství těchto činů. Četla jsem statistiku, že v přepočtu na obyvatele nejsou Spojené státy nutně více ‚hříšné‘ než jiné země, ale prostě tam žije spousta lidí,“ popisuje Bára.

Když vás začne pronásledovat vlastní stín

Zpracovávání desítek příběhů o nejhorších lidských skutcích nezanechává asi pochopitelně lidskou duši beze stopy. „Málokomu už důvěřujeme a mnohem hůře se nám hledá dobro v lidech,“ přiznává otevřeně Lucie. „Celkově jsme ke všemu opatrnější.“ Bára je ve svých pocitech konkrétnější: „V uzavřených prostorách s více lidmi úplně panikařím. Preferuji místa, odkud je možné rychle odejít. Lidem prostě nevěřím.“ Zároveň se obě snaží své posluchačky vzdělávat v prevenci: „Nejít z klubu

sama parkem, vydat se raději osvětlenou ulicí nebo si zavolat někoho na doprovod.“

Nejtěžší jsou pro ně případy zahrnující děti a zmizení osob. „Představa, že můžete prostě zmizet a nikdo vás nikde nenajde, je děsivá,“ říká Lucie. „To je fakt peklo,“ přikyvuje Bára.

Když se jich zeptáte, proč si myslí, že znovu obhájily titul podcastu roku, odpovídají, že posluchačky je vnímají jako svoje kamarádky. „Často nám píšou osobní příběhy, chtějí se s námi třeba i poradit. Vyprávíme příběhy způsobem, jako byste si povídaly s přítelkyní u kafe nebo u vína,“ popisuje Bára jejich přístup.

„Drby i vraždy budou lidi fascinovat navěky - bavily je odjakživa,“ je přesvědčená o příčině úspěchu jejich podcastu, který zveřejňují i jako video, Lucie. Jejich autenticitu posiluje i fakt, že podcast needitují - nahrávají na jeden záběr. „Zůstávají tam přereky i naše klasické klábosení, to by do České televize neprošlo.“

Splněný sen o O2 areně

Letos v létě dosáhly moderátorky výrazného milníku - jako první podcast v historii vyprodaly O2 arenu. „Bylo nádherné to zažít, ale cítily jsme obrovskou zodpovědnost. Nikdy jsem nebyla tak nervózní,“ vzpomíná Bára a dodá-

vá, že při závěrečném potlesku myslela jen na to, aby se jí tento okamžik vryl hluboko do paměti. „Už ale říkáme, že druhá arena se konat nebude. Bylo to jednou - poprvé a naposledy.“ Dnes preferují intimnější atmosféru menších besed: „Když vidíte posluchačům do očí a můžete s nimi přímo komunikovat, má to úplně jiný rozměr.“

Paradoxně z podcastu samotného žádné finance nemají - YouTube jim kvůli výrazům jako „vražda“ blokuje monetizaci, Spotify nezávislou monetizaci nenabízí. „Jsme nejchudší podcasterky v republice,“ vtipkují. Příjmy jim generuje vstupné z besed, prodej merchandisingu a poplatky za členství v Klubu zločinožroutů. Za 79 korun měsíčně získají členové předpremiéry epizod, kompletní archiv bez reklam, minisérie jako „Vaše tajemné příběhy“ nebo „Blbý kecý“, přes 55 hodin exkluzivního obsahu i možnost přímé komunikace s nimi dvěma přes chat.

Co se týká dalších plánů, hodlají pokračovat ve svém osvědčeném formátu. Lucie navíc dokončuje druhou detektivku s názvem Svědomí, jejíž vydání je naplánované na říjen. České případy však rozhodně do svého repertoáru nezařadí. „Už nás ani nenapadlo, že bychom se k českým případům vrátily,“ potvrzuje Lucie. „Máme mnohem lepší pocit z vědomí, že příběh o tom, jak si tady ‚dvě cáčory‘ povídají, se jen těžko dostane k nějaké rodině v Georgii, než kdybychom řešily události tady v českém rybníčku.“

A proč vlastně formát true crime tak dobře funguje? „Lidé se rádi bojí v bezpečí svého domova. A možná také platí, že když vás v životě něco trápí, uvědomíte si při poslechu, že někdo na tom může být hůř - a to vás trochu potěší. Zjistíte, že jste na tom vlastně ještě dobře,“ uzavírá Lucie. ●

SLOVNÍ BIZÁR

Manža s mimískem si chrochtali

Helena Dostalová
markething.cz

Někdy stačí jedno slovo a víte, že je zle. Třeba když těhulka dělá k večeři chlebouš se sejříčkem, zatímco manža dopisuje majlík. Ne, nad těmito výrazy si většina populace vážně nechrochtá, a přitom jsou mezi námi.

Čeština má úžasnou schopnost vytvářet zdobnělny i různé další tvary ze všeho možného. A rodiny to dotáhly k dokonalosti. Čajíček, spaníčko, hřišťátko, baštit, dovča... Je to roztomilé? Netuším.

Nejhezčí je, když se tahle rodinná mluva rozlije do veřejného prostoru. Maminka v kavárně objednává „kapučínko pro sebe a čokoládku pro svého mimíska“. Celá kavárna se otočí – ale ne proto, že by jim jhlo srdce.

A nejde jen o rodiny. Kancelářská čeština se taky vytáhla: „Exík to s kopíkem vykomunikuje později,“ říká manažer a myslí si, že zní cool. Generace Z zase přimíchala svoje „cringe“ a „delulu“ přímo do češtiny. Výsledek? Jazyková směs, která dokáže člověka rozesmát i vyděsit současně. Jasně, trochu přeháníme, ale ruku na srdce, kolikrát vás podobná slova tahala za uši?

Systematické mapování těchto kuriozit má tradici. V roce 2017 založila Alexandra Kohoutová instagramový účet Slova z pekla a o rok a půl později vydala stejnojmennou knihu, kde píše: „Rozhodně se nejedná o černou listinu slov, která nesmí nikdo vypustit z úst.

Naopak. Já se raduju, když mi někdo nabízí lupeny na festák, ptá se, jestli zajdem na kubičko, nebo mě na mítoši uprostřed řeči přeruší, dá ruce do tvaru písmena T a zařve: technická!“

Má pravdu, možná je to přesně to, co dělá náš jazyk živým. Schopnost neustále se měnit, i když někdy směrem, který nás štve, ale zároveň baví. Protože všechny srandy ale nejde prý dělat donekonečna, poslední příspěvek na svůj instagramový účet vložila v roce 2022.

Zatímco se ale rozčilujeme nad „klišem“ a „manžou“, současní rodiče čelí úplně jinému jazykovému šoku. Naši pubertáci totiž neprosí o „obídek“, ale oznámí: „Dneska jsme felili!“ Co na tom, že nerozumíš, boomře... fosile. Dej si chill. Ale o tom možná zase příště. ●

↓ Výběr slov z pekla

Pivíště – hospoda/bar
Restauračka – restaurace
Presátor – kávovar na espresso
Keťák – catering
Humísek – hummus
Meničko – jídelní lístek
Obídek – oběd
Strávy – stravenky
Sebák – jídlo v krabičce s sebou
Klioš – klient
Agoška – agentura
Mejlík – e-mail
Okopčit – okopírovat
Dovča – dovolená
Písičko – PC/počítač
Volnonožec – freelancer
Lízačka – auto na leasing
Pátešek – pátek
Klučina/holčina – kluk/holka
Koronáč – koronavirus
Plesujeme – slavíme
Svatbujeme – máme svatbu

#PraceKteraDavaSmysl

ZÍSKEJ PRÁCI, KTERÁ DÁVÁ SMYSL V PLZNI, OSTRAVĚ, ŠUMPERKU ČI V PRAZE

Vyvíjíme a vyrábíme vlaky, tramvaje,
metro i trolejbusy do celého světa.

skoda.cz/kariera

On-line polohy vozidel

pid

Aktuální polohy všech tramvají,
autobusů, trolejbusů, vlaků,
přívozů i metra (včetně
případného zpoždění)
na mapovém podkladu

Webová aplikace
mapa.pid.cz

① 234 704 560 www.pid.cz